

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาความเชื่อเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเสนอเป็นลำดับดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับความเชื่อ และความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีน
2. เอกสารที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม
3. แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิด

1. เอกสารที่เกี่ยวกับความเชื่อ และความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีน

1.1 ความหมายของความเชื่อ

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า มีผู้รู้และนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความเชื่อไว้ดังนี้

ธวัช ปุณโณทก (2530. หน้า 350) ได้ให้ความหมายของความเชื่อว่า ความเชื่อเกิดจากการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์หรือสังคม แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพยำเกรง

ภิญโญ จิตต์ธรรม (2518. หน้า 54 - 71) ได้ให้ความหมายของความเชื่อว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์ค่อยๆ เรียนรู้และทำความเข้าใจโลกมาจำนวนหลายพันปี และเชื่อว่ามีอำนาจลึกลับที่จะทำให้มนุษย์ได้รับผลดีหรือผลร้าย เมื่อมนุษย์กลัวอำนาจของสิ่งลึกลับนั้นก็มักจะกระทำการต่างๆ เพื่อมิให้ถูกลงโทษและเพื่อให้อำนาจลึกลับนั้นพึงพอใจ ต่อมาจึงได้มีพิธีกรรมต่างๆ ขึ้น เพื่อบูชาเช่นสรวงพระผู้เป็นเจ้า

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ และนิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ (2533. หน้า 20) ได้ให้ความหมายของความเชื่อว่าเป็น การที่บุคคลคิดหรือยอมรับบุคคล สิ่งของ หรือปรากฏการณ์บางอย่างว่าเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง ซึ่งการคิดหรือยอมรับดังกล่าวอาจไม่ถูกต้อง

ตามความเป็นจริงก็ได้ ความเชื่ออาจเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ เช่น เกิดจากการพบเห็นด้วยตนเอง จากคำบอกเล่า จากการนึกคิดขึ้นมาเอง ความเคยชิน การปลูกฝังหรืออาจเกิดจากการพิสูจน์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

ชะลอ บุญช่วย (2532. หน้า 20) ได้ให้ความหมายของความเชื่อว่าเป็น ความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ว่า “ความเชื่อ” (faith and superstition) หมายถึง การยอมรับที่แสดงถึงความจงรักภักดี ความศรัทธา และการยอมรับในอำนาจเร้นลับอื่นๆ

สถาพร ศรีสังข์ (2533. หน้า 16) ได้ให้ความหมายของความเชื่อว่าเป็น “ความเชื่อ” หมายถึง การยอมรับข้อเสนอย่างใดอย่างหนึ่งว่าเป็นจริง การยอมรับนี้อาจเกิดจากสติปัญญา เหตุผล หรือศรัทธา โดยไม่ต้องมีเหตุผลใด ๆ รองรับก็ได้”

ทัศนีย์ ทานตวิช (2523. หน้า 244) ได้ให้ความหมายของความเชื่อว่าเป็น ความเชื่อคือการยอมรับนับถือว่าเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้อาจมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้หรืออาจไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงได้”

นันทา ชุนภักดี (2530. หน้า 5) ได้ให้ความหมายของความเชื่อว่าเป็น ความเชื่อของคนไทยในอดีตและกล่าวสรุปไว้ว่า ความเชื่อ หมายถึง สภาพที่บุคคลให้ความมั่นใจ เห็นคล้อยตาม และพร้อมที่จะปฏิบัติตามสิ่งใดสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้วนำไปถ่ายทอดให้บุคคลอื่นได้ทราบ เพื่อต้องการให้เกิดความมั่นใจเห็นคล้อยตามและปฏิบัติตามด้วย โดยไม่คำนึงว่าความเชื่อนั้นๆ จะมีเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้หรือไม่ก็ตาม และชี้ให้เห็นว่าความเชื่อของคนมีมูลเหตุมาจากความไม่รู้ เพราะความไม่รู้ทำให้เกิดความกลัว เมื่อมีความกลัวแล้วจึงคิดสร้างความเชื่อขึ้นมาเพื่อให้เป็นที่พึ่งพาทางใจ

จากที่ผู้รู้และนักวิชาการได้กล่าวถึงความเชื่อมาแล้วนั้นสรุปได้ว่า ความเชื่อ หมายถึงการยอมรับที่แสดงถึงศรัทธาในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ว่ามีพลังและอำนาจเหนือธรรมชาติที่จะบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายได้ แม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงความเชื่อ หมายถึงการยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีอยู่จริง และมีอำนาจที่จะบันดาลที่จะบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ แม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มชน

1.2 ประเภทของความเชื่อ

นักวิชาการหลายท่านได้จำแนกความเชื่อไว้ ดังต่อไปนี้

สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ (2529. หน้า 184 – 185) ได้จำแนกประเภทของความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อ จำแนกตามมูลฐานที่เกิดไว้ 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1.2.1 ความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิและศาสนา

1.2.2 ความเชื่อทางไสยศาสตร์

1.2.3 ความเชื่อเกี่ยวกับจริยวัตร

1.2.4 ความเชื่อเกี่ยวกับยากกลางบ้านและการบำบัดเป่ารักษาโรค

โดยความเชื่อทั้ง 4 ประเภทนี้ อาจผสมผสานอยู่ในเรื่องเดียวกันมากกว่า 1 ประเภท เช่น ความเชื่อที่สืบเนื่องกันมาจากศาสนามีความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ปนอยู่ด้วย หรือความเชื่อเกี่ยวกับยากกลางบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิดั้งเดิมและไสยศาสตร์ปนอยู่ด้วย เป็นต้น

ภิญโญ จิตตธรรม (2518. หน้า 190) ได้จำแนกประเภทของความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อแบ่งออกเป็น 15 หมวดใหญ่ๆ ดังนี้

1. การเกิด การตาย
2. โชคร้าย โชคดี ลางบอกเหตุร้าย เหตุดี
3. ความฝัน และการทำนายฝัน
4. ฤกษ์ยาม
5. เวทย์มนต์คาถา เครื่องรางของขลัง เสน่ห์ และไสยศาสตร์อื่นๆ
6. การดูลักษณะดี ชั่ว ของสัตว์
7. สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เทวดา เทพารักษ์ เจ้าพ่อ เจ้าแม่ เจ้าที่ อมนุษย์ต่างๆ เช่น ผี ยักษ์ เป็นต้น
8. เคล็ดและการแก้เคล็ดต่างๆ
9. มงคลและอัปมงคล
10. ความเชื่อเกี่ยวกับจำนวนนับ
11. ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ
12. ความเชื่อเกี่ยวกับยากกลางบ้าน
13. ความเชื่อนรก สวรรค์ ชาติ ภพใหม่
14. ความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพ
15. เบ็ดเตล็ด

จรัส พยัคฆราชศักดิ์ (ม.ป.ป. หน้า 35) ได้จำแนกประเภทของความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติแบ่งออกเป็น 8 ประเภท คือ

1. ความเชื่อเรื่องผีสิงเทวดา
2. ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง
3. ความเชื่อเรื่องคาถาเวทย์มนต์
4. ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม และสังหรณ์
5. ความเชื่อเรื่องความฝัน
6. ความเชื่อเรื่องสิ่งแวดล้อมและปรากฏการณ์ธรรมชาติ
7. ความเชื่อยากกลางบ้าน
8. ความเชื่อลักษณะบุคคล

เสาวลักษณ์ อนันตสานต์ (2538. หน้า 73) ได้จำแนกประเภทของความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อแบ่งเป็น 12 กลุ่ม ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ
2. ความเชื่อเกี่ยวกับยากกลางบ้าน
3. ความเชื่อโชคลาง
4. ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ ยาม นิमित ฝัน
5. ความเชื่อทางไสยศาสตร์
6. ความเชื่อลักษณะของคนและสัตว์
7. ความเชื่อเนื่องมาจากศาสนา
8. ความเชื่อเกี่ยวกับการทำมาหากินและอาชีพ
9. ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี
10. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด
11. ความเชื่อเกี่ยวกับนรกสวรรค์ ชาติ ภพ
12. ความเชื่อเกี่ยวกับเลขดี เลขร้าย วันดี วันร้าย

กิ่งแก้ว อุตถากร (2520. หน้า 92) ได้จำแนกประเภทของความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อของคนในสังคมแบ่งออกเป็น 7 ประเภท คือ

1. ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติ
2. ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด และตาย
3. ความเชื่อเกี่ยวกับยารักษาโรค

4. ความเชื่อเกี่ยวกับการพยากรณ์
5. ความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพ
6. ความเชื่อเกี่ยวกับการสูญหายและการได้กลับคืน
7. ความเชื่อเกี่ยวกับครีวเรือน

ชำนาญ รอดเหตุภัย และบุญยงค์ เกศเทศ (2520. หน้า 93 – 94) ได้จำแนกประเภทของความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อแยกเป็นประเภทได้ 11 ประเภท ดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องบุคคล
2. ความเชื่อเรื่องสิ่งแวดล้อม
3. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์
4. ความเชื่อเรื่องเพศ
5. ความเชื่อเรื่องสุขภาพและสวัสดิภาพ
6. ความเชื่อเรื่องฤกษ์ โชคลาง
7. ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง ไสยศาสตร์
8. ความเชื่อเรื่องผี
9. ความเชื่อเรื่องวิญญาณ ภูตผีปีศาจ
10. ความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์
11. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์

มณี พยอมยงค์ (2530. หน้า 66 – 122) ได้จำแนกประเภทของความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1. ความเชื่อทั่วไป หรือความเชื่อธรรมดา เช่น เชื่อว่ามีนรก สวรรค์ เทวดา ความฝัน เป็นต้น
2. ความเชื่อที่แฝงไว้ด้วยความกลัว หรือความเชื่อทางไสยศาสตร์ ซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มๆ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ ยากกลางบ้าน โชคลาง ฤกษ์ยาม นิमितผี ไสยศาสตร์ ลักษณะคนและสัตว์ ศาสนา การทำมาหากินและการประกอบอาชีพ ประเพณี เคล็ด และการแก้เคล็ด นรก สวรรค์ ชาตภาพ เลขดี เลขร้าย วันดี วันร้าย เป็นต้น

พรศักดิ์ เจิมสวัสดิ์ และปรีชา นุ่นสุข (2525. หน้า 110 – 127) ได้จำแนกประเภทของความเชื่อไว้ว่า ศาสนาและความเชื่อของชุมชนโบราณในภาคใต้ และกล่าวถึงความเชื่อพื้นฐาน โดยแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ความเชื่อที่มีต่อมนุษย์
2. ความเชื่อที่มีต่อธรรมชาติ
3. ความเชื่อที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

ขุนพันธรักษ์ราชเดช (2529. หน้า 468 – 472) ได้จำแนกประเภทของความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ของชาวภาคใต้เป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับเมตตามหานิยม
2. ความเชื่อเกี่ยวกับอยู่ยงคงกระพัน และเครื่องรางของขลัง ได้แก่ ผ้ากระเจียด การสัก ลูกประคำ พิสมร และลูกอม

3. ความเชื่อเกี่ยวกับเสน่ห์ยาแฝด
4. ความเชื่อเกี่ยวกับการลงยันต์ต่างๆ
5. ความเชื่อเกี่ยวกับคุณไสย ได้แก่ ทำมนต์ และทำคุณ

สมปราชญ์ อัมมะพันธ์ (2536. หน้า 8 – 9) ได้จำแนกประเภทของความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อทั้งหลายแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ 12 ประเภท ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ
2. ความเชื่อเกี่ยวกับยากกลางบ้าน และสมุนไพรร
3. ความเชื่อเกี่ยวกับไสยกลาง ถูกข่มยามต่างๆ ลางไม่ดี
4. ความเชื่อเรื่องนิมิต และความฝัน
5. ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ เครื่องรางของขลัง คาถาอาคมต่างๆ
6. ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะคน และสัตว์
7. ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนา
8. ความเชื่อเกี่ยวกับการทำมาหากิน และอาชีพ
9. ความเชื่อเรื่องเคล็ด
10. ความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ
11. ความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์
12. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์

เดือน ดำดี (2541. หน้า 14 – 15) ได้จำแนกประเภทของความเชื่อไว้ว่า ประเภทของความเชื่อแบ่งออกเป็น 10 กลุ่ม ดังนี้

1. ความเชื่อในวิญญาณหลังความตายที่แสดงออกมาในลักษณะผีสิงเทวดา เรียกว่า เชื่อใน อทิสมานิกาย

2. ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง คงกระพันชาตรี เป็นต้น เรียกว่า เชื่อในทางไสยศาสตร์

3. ความเชื่อในเรื่องอากาศอาคม และเวทมนต์ เรียกว่าเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ
4. ความเชื่อในเรื่องฤกษ์ยามยามดี ลางสังหรณ์ นิमित เรียกว่า เชื่อในประเพณี
5. ความเชื่อในเรื่องความฝัน เรียกว่าเชื่อในสุบินนิमित
6. ความเชื่อในสิ่งแวดล้อมและปรากฏการณ์ธรรมชาติ
7. ความเชื่อในเรื่องยากกลางบ้าน
8. ความเชื่อในเรื่องขวัญ
9. ความเชื่อในลักษณะของคนและสัตว์
10. ความเชื่อในเรื่องศาสนา นรก สวรรค์ ชาต ภูมิ เป็นต้น

สรุป การจัดประเภทความเชื่ออาศัยหลักเกณฑ์การจำแนกโดยพิจารณาจากสาเหตุ ดังนี้ เป็นความเชื่อดั้งเดิม หรือศาสนาหลักดั้งเดิมหรืออำนาจจำแนกโดยพิจารณาจากวิถีการปฏิบัติในชีวิตประจำวันของมนุษย์ หรืออาจพิจารณาในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งอื่นๆ เช่น ความเชื่อที่มีต่อมนุษย์ ความเชื่อต่อธรรมชาติ และความเชื่อต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

1.3 อิทธิพลของความเชื่อ

ความเชื่อเป็นสิ่งที่มอิทธิพลมนุษย์เป็นอันมาก มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงอิทธิพลของความเชื่อไว้ดังต่อไปนี้

ปราณี วงษ์เทศ (2532. หน้า 53) ได้กล่าวถึงอิทธิพลความเชื่อไว้ว่า ระบบความเชื่อจะมีอิทธิพลครอบคลุมพฤติกรรมทุกอย่างของชีวิตเพราะจะเป็นตัวอธิบายให้เหตุผลต่อการกระทำและกิจกรรมทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง หรือแม้แต่เรื่องเล็กน้อยๆ เช่น อาหารการกิน กิริยามารยาทต่างๆ เป็นต้น

ประสาธ อิศรปริดา (2518. หน้า69) ได้กล่าวถึงอิทธิพลความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อและสิ่งที่ยึดเหนี่ยวต่างๆ อาจกลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญซึ่งเกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออกจากสถาบันอื่นๆ ของสังคมหมู่บ้าน กล่าวคือความเชื่อเป็นเครื่องชี้ทางการดำรงชีวิตทั้งทางด้าน การเกษตร การรักษาโรค การบริโภค การสร้างที่อยู่อาศัย..รวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชาวบ้าน ซึ่งนับว่ามีความเกี่ยวข้องกับระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างใกล้ชิด

จิราภรณ์ ภักธภาณุภัทร (2528. หน้า 6) ได้กล่าวถึงอิทธิพลความเชื่อไว้ว่า เมื่อคนเรามีความเชื่ออย่างหนึ่งย่อมเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการกระทำที่ตอบสนองความเชื่อนั้น ถ้าเปลี่ยน ความเชื่อพฤติกรรมก็จะเปลี่ยนไปด้วย ความเชื่อของคนในสังคมใดสังคมหนึ่งจึงมี

อิทธิพลต่อ พฤติกรรมในสังคมนั้นๆ พฤติกรรมเหล่านั้นอาจสะท้อนให้เห็นได้ในรูปของข้อห้ามข้อ
นิยมในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2521. หน้า 30 – 41) ได้กล่าวถึงอิทธิพลความเชื่อไว้ว่า
ชาวพื้นเมืองภาคใต้ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติซึ่งว่ามีอำนาจ
เร้นลับในธรรมชาติซึ่งมีอำนาจเหนือมนุษย์ สามารถบันดาลให้เกิดคุณและโทษได้แม้แต่ทุกวันนี้จะมี
มีศาสนาประจำใจอันประณีตแล้ว แต่ก็ยังมีความเชื่อเก่าๆ ปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไปตามพื้นบ้าน
เช่น การนับถือเทวดาอารักษ์ พระภูมิเจ้าที่ ผีเรือน เป็นต้น อันแสดงให้เห็นว่าอิทธิพลความเชื่อที่มี
แต่โบราณยังคงสืบต่อๆ กันมาและมีอิทธิพลอยู่ไม่ขาดสาย

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2529. หน้า 467 - 468) ได้กล่าวถึงอิทธิพลความเชื่อไว้ว่า
ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อแนวความคิดและพฤติกรรมของชาวบ้านในกลุ่มที่มี
ความเชื่อเหมือนกันอย่างลึกซึ้ง มีการปลุกฝังสืบทอดต่อๆ กันมาหลายชั่วคนผู้ให้การสืบทอดล้วน
แต่ยึดปฏิบัติให้ประจักษ์ชัดเจนเป็นต้นแบบอย่างกว้างขวางและมั่นคงและล้วนมีเจตนาที่จะปลุกฝัง
ให้คนในสังคมนั้นปฏิบัติสืบต่อเจริญรอยตามอย่างเคร่งครัดมักถือเป็นเรื่องนอกรีตในการอยู่ร่วมกัน ผู้ที่
ปฏิบัติตามย่อมเป็นที่ยอมรับขอญาติพี่น้องและสังคมส่วนผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามย่อมไม่เป็นที่
พึงปรารถนา การปลุกฝังความเชื่อล้วนมีขึ้นนับแต่ที่ผู้สืบต่อเริ่มเป็นสมาชิกใหม่ของสังคมนั้นๆ
แล้วค่อยๆ ปลุกฝังความเชื่อให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น จนกลายเป็นผู้ให้สืบทอดแก่คนรุ่นต่อๆ ไป

ผาสุก มุททเมธา (2535. หน้า 56) ได้กล่าวถึงอิทธิพลความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อมี
อิทธิพลต่อวิถีชีวิตเรามาแต่โบราณ ในปัจจุบันการศึกษาเจริญขึ้น วิทยาศาสตร์แขนงต่างๆ ได้
อธิบายให้เหตุผล ทำให้ความเชื่อบางอย่างเปลี่ยนแปลงและลึกลับไปแต่ความเชื่อบางอย่างก็ยังมี
ผลทางจิตใจของมนุษย์อยู่ตลอด สิ่งนั้นคือสิ่งที่วิทยาศาสตร์ตอบให้ไม่ได้ ยังลึกลับอยู่ เช่น ดวง
ชะดาราตี ภูตผีปีศาจ เครื่องรางของขลัง ไชยกลาง เป็นต้น

दनัย ไชยโยธา (2538. หน้า 71) ได้กล่าวถึงอิทธิพลความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อมี
อิทธิพลต่อสังคม เป็นตัวกำหนดการแสดงออกทางพฤติกรรมของคนในสังคม โดยอาจสังเกตได้ว่า
เมื่อบุคคลมีความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการกระทำหรือพฤติกรรมที่
ตอบสนองของความเชื่อนั้นๆ และถ้าเปลี่ยนความเชื่อไปจากเดิมพฤติกรรมจะเปลี่ยนตามไปด้วย และ
พฤติกรรมเหล่านั้นอาจสะท้อนให้สังเกตเห็นได้ในลักษณะของข้อห้ามและข้อปฏิบัติในการดำเนิน
ชีวิตของคนใน

จากทฤษฎีของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อแนวความคิดและพฤติกรรมของชาวบ้านในกลุ่มที่มีความเชื่อเหมือนกันอย่างลึกซึ้ง เป็นตัวอธิบายให้เหตุผลต่อการกระทำและกิจกรรมทุกประเภทในสังคม เมื่อบุคคลมีความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งย่อมเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการกระทำ หรือพฤติกรรมที่ตอบสนองความเชื่อนั้น และถ้าเปลี่ยนความเชื่อไปจากเดิมพฤติกรรมจะเปลี่ยนไปด้วย และพฤติกรรมเช่นนั้นอาจจะสะท้อนให้สังเกตเห็นได้ในลักษณะของข้อห้าม และข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม อิทธิพลของความเชื่อจึงน่าจะกล่าวได้ว่ามีพลังอำนาจมาก ๆ ต่อวิถีชีวิตของคนเรา

1.4 ความเชื่อพื้นฐานของชาวจีน

หลักความเชื่อของชาวจีนจะเกี่ยวกับความเชื่อดั้งเดิม คือความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ และความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้มีส่วนแทรกเข้ามากับลัทธิขงจื๊อ ลัทธิเต๋า และพุทธศาสนาหยาน ทั้งนี้เพราะว่านักปรัชญาจีนในยุคหลังตั้งแต่ยุขงจื๊อและเหลาจื๊อ เป็นต้นมา ได้นำเอาความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณและความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ เข้ามาผสมผสานกับลัทธิขงจื๊อ ลัทธิเต๋า และพุทธศาสนาหยาน พระยาอนุমানราชธน (2512. หน้า 464) มีความเห็นว่า ชาวจีนทั่วไปนั้นนับลัทธิทั้งสามนี้รวมกันเรียกว่า ซัมก่า แปลว่า คำสั่งสอนทั้งสามอย่าง

พรรณี ฉัตรพลรักษ์ (2529. หน้า 174 – 177) ได้กล่าวถึงความเชื่อพื้นฐานของชาวจีนไว้ว่า เกี่ยวกับความเชื่อของชาวจีนก่อนยุคปรัชญาเมธีว่า มี 3 ประการ คือ

ประการแรก การเคารพบูชาบรรพบุรุษ ชาวจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณบรรพบุรุษของตนว่ามีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองและอำนวยความสะดวกมาให้ ดังนั้นชาวจีนจึงมักจะจงรักภักดีต่อวิญญาณของบรรพบุรุษ

ประการที่สอง การเชื่อวิญญาณ ชาวจีนเชื่อว่าวิญญาณอยู่ทุกหนทุกแห่ง และมีอิทธิพลเหนือมนุษย์ธรรมดา ชาวจีนต้องเคารพ ยกย่อง และมีการบวงสรวงอยู่ตลอดเวลาซึ่งแสดงถึงความไม่ละเลยต่อวิญญาณบรรพบุรุษ เพราะเชื่อว่าวิญญาณดังกล่าวคุ้มครองหรือลงโทษได้

ประการที่สาม ความเชื่อเรื่องสวรรค์ สวรรค์ตามความคิดของชาวจีนนั้น หมายถึงฟ้าหรือเทียน ชาวจีนเชื่อว่าในโลกของวิญญาณและโลกของมนุษย์มีสวรรค์ควบคู่อยู่ เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งดีและร้ายล้วนเกิดจากอำนาจของสวรรค์ทั้งสิ้น

น้อย พงษ์สนิท (2528. หน้า 16 – 17) ได้กล่าวถึงความเชื่อพื้นฐานของชาวจีนไว้ว่า ความเชื่อยุคปรัชญาเมธีมี 4 ระดับดังนี้

ระดับต้น เรียกว่า เซน (Shen) ได้แก่ การนับถือวิญญาณของเทียนสวรรค์หรือเซียงเต

ระดับสอง เรียกว่า จี (Chi) ได้แก่ การนับถือวิญญาณประจำส่วนเบื้องล่าง เช่น พื้นดิน แม่น้ำ ภูเขา เป็นต้น

ระดับสาม เรียกว่า กุเอ (Kuae) ได้แก่ การนับถือวิญญาณของมนุษย์โดยเฉพาะ วิญญาณของบรรพบุรุษ

ระดับสี่ เรียกว่า กุไอ (Kuai) ได้แก่ การนับถือวิญญาณของสัตว์ เช่น มังกร เป็นต้น ความเชื่อที่กล่าวมาทั้ง 4 ระดับข้างต้น การนับถือวิญญาณของบรรพบุรุษเป็นหลักสำคัญที่สุดของชาวจีน ทั้งนี้ชาวจีนมีความเชื่อว่าการเคารพบูชาบรรพบุรุษนั้นสามารถคุ้มครองให้ลูกมีความเจริญรุ่งเรือง อยู่เย็นเป็นสุข ฉะนั้นในชีวิตประจำวันไม่ว่าชาวจีนจะมั่งมีหรือยากจนจะมีความเคารพนับถือวิญญาณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วโดยทั่วหน้า มิฉะนั้นจะขาดความมั่นคงในการดำเนินชีวิตชาวจีนต้องพยายามปฏิบัติให้วิญญาณของบรรพบุรุษพึงพอใจ ส่วนทัศนะเกี่ยวกับสวรรค์ (ฟ้า เทียน หรือ เซียงตี้) ของชาวจีนนั้นเชื่อว่าสามารถอำนวยพรให้แก่ผู้ประกอบการดีและลงโทษผู้ประกอบการชั่วการบวงสรวงบูชาสวรรค์เป็นลัทธิของพระมหากษัตริย์แต่เพียงผู้เดียว เพราะถือว่า พระมหากษัตริย์เป็นผู้แทนของสวรรค์ในฐานะโอรสเกี่ยวกับกำเนิดสวรรค์ (ฟ้า เทียน เซียงตี้) นั้นชาวจีนเชื่อว่าไม่ได้เกิดเองเป็นเอง แต่เกิดขึ้นเนื่องจากความสัมพันธ์ของ หยาง (Yang) อันเป็นพลังทางบวกกันหยิน (Yin) อันเป็นพลังทางลบทำให้เกิดสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกขึ้น โดยคติดังกล่าวนี้ชาวจีนสมัยประวัติศาสตร์เชื่อว่าสวรรค์หรือฟ้า เป็นหยางและแผ่นดินเป็นหยิน (เสถียร พันธวี 2527, หน้า 508 - 511) ต่อมาทฤษฎีเกี่ยวกับ หยาง - หยิน เส้นตรงที่ขาดกลางเป็นสัญลักษณ์แทนหยิน เมื่อนำเส้นตรงทั้งสองนี้มาผสมกันครั้งละ 3 เส้น เกิดเป็นสัญลักษณ์ใหม่ 8 ลักษณะ เรียกว่า "บิ๊ยช่วย" ดังนี้

เซียน (chion)	คือ ฟ้า สวรรค์ บิดา
คุณ (k'un)	คือ พื้นดิน
เซิน (chon)	คือ ฟ้าร้อง สายฟ้า
ซุน (sun)	คือ ไม้ลม
คาน (k'an)	คือ น้ำ ดวงจันทร์
ลี (li)	คือ ไฟ ดวงอาทิตย์
เกน (ken)	คือ ภูเขาลำเนาไพร
ตวย (tui)	คือ ห้วยหนองคลองบึง

สัญลักษณ์ทั้ง 8 ลักษณะนี้ เป็นธรรมชาติอยู่คู่โลกซึ่งสามารถย่อลงเหลือ คือ ฟา ดิน น้ำ ไฟ และเหลือ 2 คือ หยาง กับ หยิน

จากที่ได้กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า ความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีนจะเน้นหนักไปในทาง ความเชื่อด้านวิญญาณ โดยเฉพาะธรรมชาติและวิญญาณบรรพบุรุษทั้งนี้เพราะชาวจีนมีความผูกพันกับครอบครัวและธรรมชาติมาก ดังนั้น เมื่อเกิดความเดือนร้อนก็คิดว่าวิญญาณเหล่านั้น ลงโทษหรือบันดาลให้เกิดขึ้น ผลสืบเนื่องมาจากตนเองหรือสมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตนไม่เหมาะสมหรือไม่ถูกใจต่อวิญญาณดังกล่าว เมื่อได้รับความสุขก็จะเซ่นไหว้เพื่อขอบคุณ

1.5 ความเชื่อของชาวจีนในยุคปรัชญาเมธี

ความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีนเป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นโดยไม่มีผู้ใดประกาศเป็นศาสนา จนกระทั่งถึงสมัยราชวงศ์โจว ประมาณ 8 ปีก่อนพุทธกาล ประเทศจีนแตกเป็นแคว้นเล็กแคว้นน้อย มักทำสงครามกันอยู่เสมอ ศีลธรรมเมธีมีขึ้นมากมายและนักปรัชญาเมธีเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและจรรยาธรรมของชาวจีนเป็นอย่างมากคือ ขงจื้อ และเหลาจื้อ ประกอบกับคำสอนจากพุทธศาสนาพยายามได้เผยแผ่เข้าไปจนกลายเป็นวัฒนธรรมชาติจีนสืบมา

1.5.1 ลัทธิขงจื้อ

อุทัย สีนธูสร (2526. หน้า 304 – 305) กล่าวถึงลัทธิขงจื้อไว้ดังนี้ ขงจื้อ นักปราชญ์ผู้ให้กำเนิดลัทธิขงจื้อ เป็นชาวเมืองหลู่ มีชีวิตอยู่ปลายราชวงศ์โจว เกิดก่อนพุทธศักราช 8 ปี ถึงแก่กรรมใน พ.ศ. 64 เคยดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงโยธาชลประทาน กระทรวงยุติธรรม ของนครหลู่ ต่อมาได้ลาออกเนื่องจากการปกครองของเจ้านครไม่เป็นไปตามระเบียบแบบแผนและ มัวเมาในกามารมณ์ ต่อจากนั้นได้เดินทางไปยังนครต่างๆ เพื่อประกาศหลักธรรมของท่านและหวังจะเข้ารับราชการในนครใดนครหนึ่ง ก็ไม่มีนครใดรับท่านเข้าอยู่ในตำแหน่งประมุขฝ่ายบริหาร ในที่สุดขงจื้อก็กลับสู่นครหลู่ ตั้งสำนักหนังสือและรวบรวมคัมภีร์ขึ้น 6 เล่ม คือ คัมภีร์กาทย์ ประวัติศาสตร์ ปรัชญา ระเบียบประเพณี คัมภีร์บันทึกและวิจารณ์ประวัติศาสตร์ และคัมภีร์ดนตรี หลักคำสอนของขงจื้อจะเน้นหนักไปทางโลกียธรรม มุ่งอบรมสั่งสอนให้มนุษย์ประพฤติแต่ในสิ่งที่ดี เพื่อประโยชน์สุขในปัจจุบัน ตลอดจนได้ช่วยอายุต่อในชาติหน้า คำสอนต่างๆ นอกจากเป็นของ ขงจื้อแล้วยังพยายามรวบรวมคำสอนของบรรพชนที่นับถือต่อกันมาโดยมิได้ตัดแปลงแก้ไข ขงจื้อมีทัศนะว่า ชีวิตทางเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา และการเมือง ของมนุษย์เรานั้นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จนแยกจากกันไม่ออก อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา และการเมือง มีจุดศูนย์รวมอยู่ที่ คุณธรรม เลือดแห่งชีวิตคือความรัก กระดูกสันหลังแห่งชีวิตคือคุณธรรม ปราศจากคุณธรรมชีวิตก็

ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ปราศจากความรักชีวิตคือความตาย การพัฒนาชีวิตขึ้นอยู่กับการพัฒนา
คุณธรรม

ช. ใจเปี่ยม (นามแฝง) (2528. หน้า 301) ได้กล่าวถึงลัทธิขงจื๊อไว้ดังนี้ ขงจื๊อ
สอนให้มนุษย์เป็นคนโดยสมบูรณ์ การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นต้องปฏิบัติตามคุณธรรม 8 ประการ
โดยให้ความสำคัญต่อความกตัญญูเป็นอย่างแรก คือ กตัญญู รักญาติ จงรักภักดี มีวาจาสัตย์
มารยาทดี ซื่อสัตย์ บริสุทธิ์ และละอายต่อความชั่ว

สุชีพ บุญญาอนุภาพ (2526. หน้า 170) ได้กล่าวถึงลัทธิขงจื๊อไว้ดังนี้ ขงจื๊อยังให้
ความสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในโลกปัจจุบัน และสิ่งที่พิเศษก็คือ ความสัมพันธ์
ระหว่างบิดา มารดา กับบุตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุตรธิดาจะต้องมีความกตัญญูต่อบิดามารดา และ
ขงจื๊อให้ข้อเสนอแนะว่า สำหรับการเช่นไหว้บรรพบุรุษนั้นจะต้องเข้าร่วมกระทำทุกครั้งจึงถือได้ว่า
เช่นไหว้แล้ว หากไม่ได้เข้าร่วมก็เหมือนกับไม่ได้เช่นไหว้ และในการเช่นไหว้นั้นจะถือเสมือนว่า
บรรพบุรุษยังมีชีวิตอยู่ หมายความว่า ให้ปฏิบัติด้วยความศรัทธาเป็นสำคัญ

เสถียร โพธิ์นันท (2512. หน้า 147 – 148) ได้กล่าวถึงลัทธิขงจื๊อไว้ดังนี้ ขงจื๊อ
ให้ความเห็นว่าการแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดา ต้องปฏิบัติให้ตั้งแต่นั้นยังมีชีวิตอยู่ และ
เมื่อท่านถึงแก่กรรมไปแล้ว ควรปฏิบัติพิธีฝังศพอย่างระมัดระวัง และไม่ควรละเลยการปฏิบัติเช่น
ไหว้

เสถียร โกเศศ (2512. หน้า 254) ได้กล่าวถึงลัทธิขงจื๊อไว้ดังนี้ การที่ขงจื๊อ
ส่งเสริมให้บุตรธิดาเช่นไหว้วิญญาณของบิดามารดานั้นเป็นการหวังผลให้ผู้อยู่ได้รับความสุขความ
เจริญเป็นสำคัญ ขงจื๊อ ถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนจะต้องทำพิธีเช่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ
และถือเป็นที่สำคัญหลักที่จะต้องเป็นหน้าที่หรือภาระของผู้สืบสกุล แต่ในหลักคำสอนของ
ขงจื๊อสอนให้ประชาชนบูชาดวงวิญญาณของบรรพบุรุษก็เพราะว่า ต้องการปลูกฝังเรื่องคุณธรรม
คือความกตัญญู

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า หลักการสอนของขงจื๊อนั้นไม่ได้สอนให้วิตก
กังวลเกี่ยวกับเรื่องของวิญญาณชีวิตหลังความตายและพระเจ้าบนสวรรค์ แต่การที่ขงจื๊อสอนให้
ประชาชนประกอบพิธีเช่นไหว้ ฝังวิญญาณ เพื่อเป็นการปลูกฝังความกตัญญูรู้คุณบรรพบุรุษ มี
ความเคารพบรรพบุรุษอย่างจริงจัง หลักการสอนของขงจื๊อจะเน้นถึงการใช้ชีวิตในปัจจุบันเป็น
สำคัญ ให้คนมีจิตสำนึกที่ดีตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงระดับชาติ แต่คัดค้านความเชื่อดั้งเดิม
ของประชาชน

1.5.2 ลัทธิเต๋า

แปลก สนธิรักษ์ (ม.ป.ป. หน้า 86 - 87) ได้กล่าวถึงลัทธิเต๋าไว้ว่า ลัทธิเต๋าเกิดขึ้นในประเทศจีนเมื่อประมาณ 53 ปีก่อนพุทธกาล ผู้ให้กำเนิดลัทธิเต๋าชื่อเหลาจื๊อ(Lao Tzu) ตามบันทึกประวัติศาสตร์จีนชื่อ ชื่อที่ของสุมาเจี้ยน “เหมาจื๊อ” หมายถึงปราชญ์ผู้ชรา เหลาจื๊อได้เข้ารับราชการในวังหลวงที่นครโลย้ง รับตำแหน่งเลขานุการพระราชวังและต่อมาได้เป็นบรรณารักษ์ หอสมุดแห่งชาติของกษัตริย์แห่งราชวงศ์โจว สุมาเจี้ยนได้แสดงความเห็นว่า เมื่อเหลาจื๊อมีอายุ 160 ปี หรืออาจถึง 200 ปี ท่านเกิดความเบื่อหน่ายในความเสื่อมโทรมของราชวงศ์โจว จึงได้ออกเดินทางไปทางตะวันตกเพื่อแสวงหาชีวิตอมตะ เมื่อไปถึง ด่าน อั้นกู่ นายด่านหยินหรือกวนหยินได้ขอร้องให้ท่านเขียนอะไรไว้เป็นที่ระลึก ท่านได้สนองต่อคำขอโดยเขียนหนังสือเล่มเล็กๆ บรรจุอักษร 5,000 ตัวไว้ให้ หนังสือเล่มนี้คือ เต๋าเต็กเก็ง ซึ่งได้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้แล้วท่านก็เดินทางผ่านด่านหยาบสาบสูญไปทางตะวันตกและไม่มีใครพบท่านอีกเลย หลักคำสอนของลัทธิเต๋าเริ่มต้นด้วย ปรัชญา คือ ไม่มีพิธีกรรม ไม่มีข้อปฏิบัติอะไรพิเศษมากกว่าข้อคิดและคำสอนที่ปรากฏในคัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง หลักธรรมของเต๋าก็คือดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติ ได้แก่ การบำเพ็ญคุณงามความดี ถ่อมตน ทำจิตใจให้สงบ มีสมาธิ ต่อมาหลักคำสอนได้ถูกดัดแปลงผิดไปจากหลักปรัชญาเดิมโดยเฉพาะเรื่องมีประมุขทางศาสนา และเริ่มมีนักบวชที่เรียกว่า เต๋าสือ มีพิธีกรรมและสถานที่ประกอบพิธีกรรม

สุชีพ บุญญานุภาพ (2526. หน้า 239 – 240) ได้กล่าวถึงลัทธิเต๋าไว้ว่า ผู้นับถือลัทธิเต๋อบางคนบำเพ็ญตนเป็นฤาษีชีไพร อาศัยอยู่ตามป่าตามเขา ปฏิบัติตนเป็นนักพรตผู้ละความวุ่นวายทั้งหลายในโลกเรียกว่า เต๋ายิน

ช.ใจเปี่ยม (นามแฝง) (2528. หน้า 311) ได้กล่าวถึงลัทธิเต๋าไว้ว่า พวกนักบวชในลัทธิเต๋าเรียกว่าเต๋าสือและเต๋ายิน ได้แปลหลักปรัชญาเดิมจากการไม่แสวงหาอะไรเลย นอกจากความนิ่งเฉยแสวงหาของวิเศษกันและสร้างสรรค์เวทย์มนต์คาถาขึ้นในคัมภีร์บริสุทธิ โดยเข้าใจว่าอำนาจเวทย์มนต์จะช่วยให้ตนเป็นผู้วิเศษเป็นเซียน

เสถียร พันธรังษี (2527. หน้า 216) ได้กล่าวถึงลัทธิเต๋าไว้ว่า พิธีกรรมสมัยใหม่ของลัทธิเต๋าที่มีอิทธิพลต่อชีวิตชาวจีนโดยมาก จะเกี่ยวกับไสยศาสตร์ดังนี้นักบวชในลัทธิเต๋าก็กลายเป็นที่ปรึกษาคอยระบุดุคัยยามอันเป็นมงคลในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ส่วนหน้าที่อื่นของนักบวชเหล่านั้นจะเกี่ยวข้องกับการหารายได้ให้แก่ตน เช่น การขายเครื่องรางของขลังป้องกันภูตผีปีศาจ ดังนั้นเต๋าที่เคยมีปรัชญาสูงส่งจึงถูกเปลี่ยนแปลงไปเกือบหมดสิ้น จากลักษณะคำสอนดังกล่าวของลัทธิเต๋ามีอำนาจเหนือปีศาจร้ายหรือวิญญาณ จึงทำให้จำนวนผู้ที่เคารพนับถือเต๋า

เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จะเห็นได้ว่าหลักคำสอนของลัทธิเต๋าในระยะแรกเน้นให้คนดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาทางโลกทั้งปวง แต่ระยะหลังเริ่มมีนักบวชได้นำเอาวิธีการทางไสยศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งวิธีดังกล่าวสอดคล้องกับความเชื่อดั้งเดิมของประชาชนจีน เป็นเหตุให้ลัทธิเต๋าในสมัยปัจจุบันมีภูตผีปีศาจวิญญาณ เข้ามาเกี่ยวข้องวิธีการดังกล่าวทำให้ลัทธิเต๋าเป็นที่นิยมของชาวจีน อย่างแพร่หลาย

นอกจากนั้น นักบวชในลัทธิเต๋ายกตัวเองให้เป็นผู้วิเศษเหนือคนธรรมดา คือ เป็นเซียนและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการติดต่อกับวิญญาณ ตลอดจนจนถึงการขับไล่ภูตผีปีศาจเป็นสร้างบารมีเพื่อเป็นที่ศรัทธาของชาวบ้านทั่วไป

1.5.3 พุทธศาสนา

ทวีวัฒน์ บุณทริกวิวัฒน์ (2526. หน้า 29) ได้กล่าวถึงพุทธศาสนานิกาย มหายานไว้ว่า นับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 6 หรือ 7 เป็นต้นมา พุทธศาสนาอย่างใหม่ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากเดิมได้เกิดขึ้นในประเทศอินเดีย และต่อมาได้เจริญรุ่งเรืองในประเทศจีน เกาหลี และญี่ปุ่น พุทธศาสนาแบบใหม่เรียกตนเองว่า “มหายาน” แปลว่า “ยานอันใหญ่” และประเภทที่จะนำความรอดพ้นมาสู่ชีวิตทุกชีวิตโดยไม่จำกัดเพศ วัย เชื้อชาติ และวัฒนธรรมใด ๆ

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ (2525. หน้า 8 - 9) ได้กล่าวถึงพุทธศาสนานิกาย มหายานไว้ว่า อิทธิพลของพุทธศาสนา เข้าไปในจีนเริ่มแพร่หลายในหมู่สามัญชนก่อนแล้วจึงไปมีอิทธิพลในชนชั้นสูง มีเหตุผลสำคัญหลายประการที่ชาวจีนนิยมนับถือพระพุทธศาสนา คือ ประการแรกพุทธศาสนามหายานมีความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์แฝงอยู่ด้วยซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อดั้งเดิมที่มองบุคคลในฐานะส่วนประกอบของสังคม (รังสี อันโสภา 2521, หน้า 64) และเหตุผลที่สำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง เพราะได้รับการสนับสนุนจากกำลังสำคัญในสังคม เช่น ราชสำนัก ขุนนาง และตระกูลมั่งคั่ง ตลอดทั้งสามัญชน โดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกษัตริย์ในราชวงศ์ถัง ได้เป็นองค์ศาสนูปถัมภก พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองและถือได้ว่า เป็นยุคทองของพุทธศาสนาในประเทศจีน

อภิชาติ โพธิ์ประสิทธิ์ศาสตร์ (2527. หน้า 251) ได้กล่าวถึงพุทธศาสนานิกาย มหายานไว้ว่า สำหรับประเทศจีน พุทธศาสนาเริ่มแผ่เข้าไปตอนปลายราชวงศ์จิ๋วแต่ยังไม่แพร่หลายเพราะติดขัดเรื่องภาษาในการสื่อสาร ในต้นพุทธศตวรรษที่ 7 พระเจ้าฮั่นเม่งเต้แห่งราชวงศ์ฮั่น ส่งราชทูตไปสืบพระพุทธศาสนา ณ ประเทศอินเดียและนิมนต์พระภิกษุชาวอินเดีย 2 รูป คือ พระกาศยปมาตังคะ (เกียเฮียะม่อเท้ง) และพระธรรมรักษ์ (เด็กฮวบตั้ง) มายังนครฮกเฉียงด้วยนอกจากนั้นพระองค์ยังได้สร้างวัดขึ้นในเมืองดังกล่าวด้วย คือ วัดแปะเบย์ หรือ วัดม้าขาว

นับเป็นปฐมสังฆมรณของจีนและเป็นการแก้ปัญหาในการเผยแพร่หลักธรรมต่างๆ พระภิกษุปรมาตังคะได้ลงมือแปลพระพุทธรวณะออกเป็นภาษาจีน ทำให้ชาวจีนยอมรับนับถือพระพุทธรศาสนาหันทั่วไปทุกระดับชนชั้น ทำให้พระพุทธรศาสนาเข้าไปมีอิทธิพลต่อพิธีกรรมต่างๆ เช่น การทำบุญอุทิศแก่ผู้ตาย (พิธีงเด็ก) ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเชื่อในเรื่องชาติหน้า

พรณี ฉัตรพลรักษ์ และคณะ (2529. หน้า 187) ได้กล่าวถึงพุทธรศาสนามหายานไว้ว่า พุทธรศาสนาที่เข้าไปเจริญในประเทศจีนนั้นคณาจารย์จีนได้ยอธรรมะโดยพื้นฐานความรู้สึกรักนึกคิดของชาวจีนมาอธิบายทำให้เกิดสำนักนิกายต่างๆ

รังสี ฮันโลภา (2521. หน้า 94) ได้กล่าวถึงพุทธรศาสนามหายานไว้ว่า นิกายสุชาวดี นิกายนี้เชื่อว่า การหลุดพ้นนั้นจะได้มาด้วยอาศัยความศรัทธา หรือความเชื่อ คือ ต้องเชื่อพระอมิตาพุทธ ซึ่งถือว่าเป็นพระพุทธรเจ้าภาคหนึ่ง ตามความเชื่อของพุทธรศาสนามหายาน นิกายนี้เชื่อว่าผู้ที่เชื่อในพระอมิตาภะ เมื่อตายแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ วิธีการที่จะขึ้นสวรรค์ได้ต้องปฏิบัติตามหลัก 5 ประการ คือ เหยยพระนามพระพุทธรเจ้า ท่องพระสูตร ทำสมาธิ สักการะพระปฏิมา และสวดสรรเสริญพระพุทธรคุณ

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ (2525. หน้า 260) ได้กล่าวถึงพุทธรศาสนามหายานไว้ว่า นอกจากนั้นผู้ที่ต้องการที่จะเกิดในดินแดนสุชาวดีต้องบำเพ็ญกุศล 3 ประการ คือ

1. ปฏิบัติรับใช้บิดามารดา ครูอาจารย์ อย่างถูกต้องบริบูรณ์และต้องประกอบด้วยความเมตตาธรรม
2. เป็นผู้ยึดเอาไตรรัตน์เป็นสรณะเป็นผู้พร้อมอยู่ในศีลสิกขา
3. เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งโพธิจิต เชื่อในกฎแห่งกรรมและศึกษาพระธรรมของฝ่ายมหายาน

นิกายฌาน นิกายนี้เกิดขึ้นในประเทศอินเดียและแพร่หลายเข้ามาในประเทศจีนและเป็นนิกายที่มีอิทธิพลมากที่สุด สมาชิกนิกายฌานเชื่อว่าการหลุดพ้นมิใช่ได้มาด้วยการทำความดี เคารพศาสนา ประกอบพิธีกรรมต่างๆ หรือการศึกษาคัมภีร์ แต่การหลุดพ้นจะเกิดขึ้นทันทีทันใดโดยไม่รู้ตัว ดังนั้นนิกายนี้จึงเน้นในเรื่องการวิปัสสนาสมาธิหรือการเข้าฌาน

นิกายเทียนไต นิกายนี้เชื่อว่าการหลุดพ้นจะเกิดขึ้นได้ด้วยการทำวิปัสสนา รักษาศีล ประกอบพิธีกรรมต่างๆ และศึกษาพระคัมภีร์ประกอบกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาพระคัมภีร์นิกายนี้เป็นพิเศษและเชื่อว่าพระพุทธรเจ้ามีอยู่ในทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งแสดงให้เห็นอิทธิพลของลัทธิเต๋า

1.6 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้า

ชาวจีนในเมืองไทย ส่วนมากอพยพมาจากมณฑลกว๋างตุ้ง และฮกเกี้ยน ชาวจีนเป็นผู้ที่ยึดมั่นในประเพณี และความเชื่อเดิมอย่างเคร่งครัด พวกเขา มักสร้างศาสนสถานไว้เพื่อประดิษฐานเทพเจ้า และใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความเชื่อที่ตนนับถือ ดังนั้นเราจะพบว่าทุกแห่งที่ชาวจีนอาศัยอยู่ต้องมีศาสนสถานของชาวจีนอยู่เสมอ และศาลเจ้าก็เป็นศาสนสถานประเภทหนึ่งที่ชาวจีนถือเป็นสถานที่สักการบูชาที่สำคัญยิ่ง มีผู้ที่มีความรู้ได้กล่าวถึงศาลเจ้าจีนไว้หลายท่านดังนี้

สมปอง ยอดมณี (2535. หน้า 125) ได้กล่าวถึงศาลเจ้าจีนไว้ดังนี้ การสร้างศาสนสถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรมตามประเพณีความเชื่อทางศาสนาของกลุ่มชนชาวจีนเหล่านั้นก็เป็นเพียงศาสนสถานในระดับศาลเจ้าเท่านั้น ก่อนที่ชาวจีนจะหันมาเคารพนับถือหลักของนักปราชญ์คนสำคัญ เช่น เล่าจื๊อ หรือเม่งจื๊อ ตลอดจนยอมรับเอาพระพุทธศาสนาเถรวาทมาเป็นศาสนาประจำชาติ และเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันนั้น ชาวจีนมีความเชื่อ และศรัทธา นับถือในเรื่องของวิญญาณ และเทพเจ้าในลัทธิต่างๆ มาก่อน แม้ว่าในระยะต่อมาเมื่อยอมรับในพระพุทธศาสนา และหลักปฏิบัติของนักปราชญ์ต่างๆ เข้ามาใช้แล้วก็ตามความเชื่อดั้งเดิมก็ยังมิได้อยู่อย่างเหนียวแน่น เมื่อชาวจีนอพยพไปอยู่ ณ ที่ใดการมีการก่อสร้างศาสนสถานสำหรับสถิตดวงวิญญาณ และประดิษฐานเทพเจ้าที่ตนเคารพบูชาขึ้นที่นั่นในรูปของศาลเจ้าด้วย ศาลเจ้านอกจากจะใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ และได้รับการปกป้องคุ้มครองจากเทพเจ้า เพื่อให้บันดาลให้มีชีวิตอยู่อย่างผาสุกและยังเป็นสถานที่ที่มีความผูกพันทางสังคมของชาวจีนด้วยพร้อมทั้งองค์การกุศลสงเคราะห์ชาวจีน เพื่อช่วยเหลือคนยากจนและผู้ประสบภัยต่างๆ

จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาในประเทศจีนนั้นมีอิทธิพลต่อชีวิตชาวจีนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อเกี่ยวกับชาติหน้าซึ่งขงจื๊อและเต๋าไม่ได้เน้นเรื่องนี้ เมื่อพระพุทธศาสนาสอนในเรื่องชาติหน้าทำให้ชาวจีนมีความทุกข์กังวลใจเพื่อหวังจะให้มีความสุข ที่สำคัญคือหวังจะให้ไปเกิดในแดนสุขาวดี ดังนั้นชาวจีนจึงนิยมการทำบุญ การสวดอ้อนวอนต่อพระโพธิสัตว์ การทำสมาธิ และพยายามกตัญญูเพื่อว่าเมื่อตายไปแล้วจะทำให้หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง

2. เอกสารเกี่ยวกับพิธีกรรม

2.1 ความหมายของพิธีกรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 หน้า 788) ได้ให้ความหมายของพิธีกรรมว่า พิธีกรรม หมายถึง การบูชา แบบอย่างหรือแบบแผนต่างๆ ที่ปฏิบัติในทางศาสนา กล่าวคือเป็นงานที่จัดขึ้นตามลัทธิเพื่อความขลังอย่างใดอย่างหนึ่ง

สมปราชญ์ อัมมะพันธ์ (2536 หน้า 20) ได้ให้ความหมายของพิธีกรรมว่า พิธีกรรม หมายถึง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามค่านิยม ทศนคติ ความคิดและความเชื่อ โดยเข้าใจว่าการกระทำอย่างนั้นย่อมมีผลตอบสนอง ทำให้ผู้ปฏิบัติตามพิธีกรรมนั้นได้รับประโยชน์ที่คาดหวังไว้ คือเมื่อทำแล้วมีผลทำให้จิตใจเบิกบานเป็นสุขเรียกว่า ได้บุญได้กุศล พิธีกรรมจึงเป็นสิ่งที่เราสมมติขึ้นเพื่อให้เกิดความสบายใจแก่ผู้ปฏิบัติ

กิ่งแก้ว อุตถากร (2533 หน้า 5) ได้ให้ความหมายของพิธีกรรมไว้ว่า พิธีกรรมคือวิธีการชนิดหนึ่งที่น่าไปสู่เป้าหมายที่เราจะได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ เราจำเป็นต้องมีการกระทำและในแต่ละการกระทำต้องมีวิธีการ พิธีกรรมเป็นวัฒนธรรมที่คนในสังคมสร้างขึ้นไว้ เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงทางจิตใจ เมื่อประกอบพิธีกรรมหนึ่งไปแล้ว ผู้ประกอบพิธีกรรมนั้นย่อมมีความสบายใจและมีความหวังในชีวิตเพราะเชื่อว่า พิธีกรรมต้องนำไปสู่ผลที่คาดหวังไว้

ประมวล คิดคินสัน (2521 หน้า 80) ได้ให้ความหมายของพิธีกรรมไว้ว่า พิธีกรรม คือ การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของคนรุ่นก่อนให้แก่คนรุ่นต่อๆ มา เพื่อให้มีความสามัคคีและเพื่อความอยู่รอดของสังคม

สุเมธ เมธาวิทยกุล (2532 หน้า 1) ได้ให้ความหมายของพิธีกรรมไว้ว่า พิธีกรรมคือ การกระทำที่คนเรากำหนดขึ้นมา มีขั้นตอนและระเบียบวิธีที่ชัดเจน เพื่อให้เป็นสื่อที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่ตนคาดหวังไว้ การประกอบพิธีกรรมจึงทำให้ผู้ปฏิบัตินั้นเกิดความสบายใจและมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป

สรุป พิธีกรรมหมายถึง งานหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นตามลัทธิความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งที่คนในสังคมกำหนดขึ้นมา มีขั้นตอนและระเบียบที่ชัดเจน ซึ่งเมื่อจัดขึ้นแล้วก่อให้เกิดผลในส่วนของปัจเจกบุคคลคือทำให้เกิดความสบายใจ และในบางกรณีอธิบายว่า ก่อให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจ ในด้านสังคมพิธีกรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสามัคคีและความอยู่รอดของสังคม

3. ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ทฤษฎีหน้าที่นิยม และทฤษฎีโครงสร้างทางวัฒนธรรม มาใช้ในการศึกษาความเชื่อ เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีผู้รู้ และนักวิชาการได้กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ทฤษฎีหน้าที่นิยม และทฤษฎีโครงสร้างทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้

3.1 ทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่นิยม (Structural Functionalism)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2545. หน้า 16 – 18) ได้กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่นิยมไว้ดังนี้ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่ทำหน้าที่เป็นอันดับแรก ส่วนสิ่งกับโครงสร้างเป็นรอง โดยมองว่าสังคมมีหน้าที่ที่จะต้องทำหลายอย่าง แต่ละหน้าที่ของสังคมจะมีหน่วยสังคมเป็นผู้ปฏิบัติ หน่วยสังคมต่างๆ เหล่านี้เองเมื่อรวมกันเข้าก็จะกลายเป็นโครงสร้างของสังคม ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นั้นสามารถนำสิ่งที่ของทฤษฎีนี้ไปสร้างเป็นทฤษฎีขนาดกลาง อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม ทฤษฎีนี้สอนให้รู้ว่า แต่ละหน่วยสังคมแต่ละตำแหน่งในแต่ละหน่วยสังคมหรือทุกคนในหน่วยงานมีหน้าที่ที่จะต้องทำ การทำงานควรทำให้มากทำให้มีคุณภาพเป็นต้น ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่าแต่ละคนมีสถานะภาพและบทบาท ซ้ำยังมีคนละหลายสถานภาพและบทบาท แต่ละคนจึงต้องแสดงบทบาทให้ครบถ้วนและมีคุณภาพ เพื่อรักษาสถานภาพของตนไว้เพื่อความเจริญงอกงามของตนและสังคม

งามพิศ สัตย์สงวน (2539. หน้า 34 – 35) ได้กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่นิยมไว้ดังนี้ ทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่นิยมพยายามอธิบายสาเหตุปรากฏการณ์ทางสังคมว่าตอบสนองความต้องการของปัจเจกบุคคล เพราะปรากฏการณ์ทางสังคมอยู่นอกตัวเรา และระบบสังคมต่างๆ ประกอบไปด้วยโครงสร้างและกิจกรรมต่างๆ โครงสร้างทางสังคมคือแบบแผนที่อยู่ได้นาน โดยประชากรมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมโครงสร้างจะได้มา ระหว่างกันทางสังคมจากบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ต่างๆ ของพฤติกรรม และหน้าที่ของโครงสร้างอย่างหนึ่งคือ การทำให้เกิดเสถียรภาพทางสังคม และการคงอยู่ของระบบสังคม จะเน้นการศึกษาเครือญาติ เพราะนั่นคือ หลักการจัดระเบียบที่สำคัญที่สุดในการสังคมที่ไม่รู้ในหนังสือ

นิยพรณ วรรณศิริ (2540. หน้า 108 - 111) ได้กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่นิยมไว้ดังนี้ การศึกษาพฤติกรรมของคนในสังคมในเชิงความสัมพันธ์ของหน้าที่โครงสร้างของสังคม ซึ่งเป็นการมองสังคมที่เดียวทุกโครงสร้างเพื่อความเข้าใจสังคมทั้งหมด การศึกษาโครงสร้างใดโครงสร้างหนึ่งเพียงโครงสร้างเดียวไม่สามารถเข้าใจโครงสร้างนั้นๆ ได้ และได้กล่าวถึง

แนวความคิดของ Radcliffe-Brown ว่า สังคมเปรียบเหมือนอินทรีย์ที่มีชีวิต มีการเกิด เจริญเติบโต อาพาธเจ็บป่วยได้ เสียวยารักษาได้ เมื่อหายแล้วก็ก้าวเดินต่อไปได้ ร่างกายมนุษย์มีอวัยวะเป็นส่วนประกอบเพื่อการคงอยู่ สังคมก็มีโครงสร้างเพื่อการดำรงตนทั้งอวัยวะของคนและโครงสร้างของสังคมต่างก็ทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์กันเพื่อผลรูปร่างและสังคม หากสังคมเกิดความขัดแย้งกันในโครงสร้างอันเนื่องมาจากการขัดกันในการทำหน้าที่ที่ไม่สอดคล้องกันทำให้สังคมขงักงัน หรือพัฒนาได้ช้า สังคมก็จะหาทางแก้ไข หรือปรับเปลี่ยนโครงสร้างของตนเองเพื่อดำรงอยู่หรือพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไป อวัยวะในร่างกายบางส่วนสามารถปรับเปลี่ยนและแทนที่ได้แต่ก็ทำไม่ได้ทั้งหมด ทุกส่วน โครงสร้างหลักๆ ไม่สามารถจะเปลี่ยนได้ คนจึงตาย แต่สังคมไม่มีวันตายหลังจากได้ปรับตัวให้พัฒนาขึ้นแล้วสังคมจะก้าวเดินต่อไปได้

สนธยา พลศรี (๒๕๔๕, หน้า ๘๐) ได้กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่นิยมไว้ตั้ง สังคมประกอบด้วยโครงสร้างที่เป็นระบบย่อยๆ หลายระบบ แต่ละระบบมีหน้าที่ของตนเองแตกต่างกันออกไป แต่ละระบบย่อยๆ เหล่านี้จะบูรณาการและปรับตัวเข้าหากัน ตามระบบค่านิยมของสังคม ซึ่งสมาชิกยอมรับร่วมกัน สังคมทุกสังคมมีลักษณะเป็นพลวัต คือมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความตึงเครียดขึ้นในสังคม และทำให้สังคมเกิดความสมดุลภาพ การปรับตัวนี้เป็นการใช้วิธีต่างๆ เพื่อควบคุมสังคม เช่น การใช้กฎระเบียบ การกำหนดสถานการณ์และบทบาท การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม เป็นต้น

3.2 ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (๒๕๔๖, หน้า ๓๒ – ๓๔) ได้กล่าวถึงทฤษฎีหน้าที่นิยมไว้ดังนี้ ทฤษฎีหน้าที่นิยมมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะและการดำเนินขององค์การสังคมหลายอย่างที่น่าสนใจ เช่น

3.2.1 ทฤษฎีนี้มององค์การสังคมว่าเป็นระบบสังคม โดยมีคนจำนวนหนึ่งเป็นสมาชิกและกระทำการต่างๆ เมื่อองค์การสังคมเป็นระบบสังคมแล้ว ระบบหรือองค์การสังคมก็ต้องเป็นตัวตนขึ้นมา มีชื่อ มีที่อยู่ มีหน้าที่หรือความต้องการ หรือมีเป้าหมาย มีการเกิด การเปลี่ยนแปลงพัฒนาหรือเสื่อมลง และจบสิ้นไป

3.2.2 ระบบสังคมหนึ่งอาจทำหน้าที่เดียวหรือหลายหน้าที่ก็ได้

3.2.3 การเปลี่ยนแปลงในระบบหนึ่งย่อมมีผลต่ออีกระบบหนึ่งหรือกลับกัน ระบบโน้นเปลี่ยนแปลงก็ส่งผลถึงระบบนี้

3.2.4. ทฤษฎีหน้าที่นิยมบอกว่ากิจกรรมหรือการกระทำอย่างหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การหนึ่ง อาจไม่เป็นประโยชน์ต่ออีกองค์การหนึ่ง

3.2.5 สาระอีกอย่างหนึ่งของทฤษฎีหน้าที่นิยม คือ สังกัที่เรียกว่า หน้าที่แจ้ง และหน้าที่แฝง คำว่าหน้าที่แจ้งหมายความว่า เป็นหน้าที่ที่จิตใจหรือตั้งใจให้เกิด เช่น หน้าที่ของโรงเรียน คือ การถ่ายทอดความรู้เป็นต้น หน้าที่แฝงได้แก่ผลที่ไม่ได้ตั้งใจให้เกิด หรือผลรองที่เกิดจากการทำหน้าที่หลัก เช่น การไปทำงานข้าราชการแล้วไปพบรักหรือแต่งงาน การพบรักและแต่งงานเป็นหน้าที่แฝง เป็นต้น

ทฤษฎีหน้าที่นิยมมององค์การสังคมเป็นระบบสังคม ที่มีระบบสังคมย่อยเป็นองค์ประกอบ ระบบสังคมย่อยมีความสัมพันธ์กันเป็นเครือข่าย แต่ละหน่วยย่อยรวมทั้งระบบใหญ่ที่เป็นองค์การสังคมต่างมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ การปฏิบัติหน้าที่นี้เองเป็นเหตุให้เกิดองค์การสังคม และทำให้องค์การสังคมดำรงอยู่

งามพิศ สัตย์สงวน (2539, หน้า 32 - 34) ได้กล่าวถึงทฤษฎีหน้าที่นิยมไว้ดังนี้ ความคิดของทฤษฎีการหน้าที่นิยม คือ วัฒนธรรมสนองความต้องการจำเป็นของปัจเจกบุคคล วัฒนธรรมเติบโตมาจากความต้องการจำเป็น 3 ประเภทของมนุษย์ คือ 1. ความต้องการความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ความต้องการความจำเป็นขั้นต่อมาหรือความต้องการด้านสังคม และความต้องการด้านจิตใจ ความต้องการเบื้องต้น คือความต้องการจำเป็นที่เกี่ยวกับการดิ้นรนเพื่อมีชีวิตอยู่ 2. ความต้องการที่เกี่ยวกับเรื่องความร่วมมือทางสังคม เพื่อแก้ปัญหาพื้นฐาน และทำให้ร่างกายได้รับการตอบสนองของความต้องการจำเป็นเบื้องต้น 3. ความต้องการจำเป็นของมนุษย์เพื่อความมั่นคงทางด้านจิตใจ เช่น ต้องการความสงบทางใจ ความกลมกลืนกันทางสังคมและเป้าหมายของชีวิต และส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมมีหน้าที่เพื่อสนองความต้องการจำเป็นของปัจเจกชนในสังคมนั้น กลายเป็นหลักการสำคัญในการวิเคราะห์พฤติกรรมของคนทั้งหมด

จ้านงศ์ อติวัฒนสิทธิ์ (2524, หน้า 115 - 122) ได้กล่าวถึงทฤษฎีหน้าที่นิยมไว้ดังนี้ Functionalism หมายถึง การอำนวยความสะดวกให้แก่กลุ่มวัฒนธรรมหรือสังคมจากส่วนใดส่วนหนึ่ง และส่วนที่เป็นประโยชน์ซึ่งกลุ่มทำให้แก่สมาชิก เช่น ครอบครัวทำให้ทารกอยู่รอด หรือกลุ่มใหญ่ช่วยให้กลุ่มเล็กอยู่รอด การเน้นถึงการรวมเอาส่วนต่างๆ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับส่วนทั้งหมด หรือหมายถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ระหว่างส่วนต่างๆ และการวิเคราะห์ทางหน้าที่ซึ่งใช้เพื่อการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม คือสิ่งที่ปฏิบัติการอยู่ในสังคมหรือผลของโครงสร้างทางสังคมเฉพาะอย่าง เช่น ระบบญาติพี่น้องหรือระบบชนชั้น

นียบพรรณ วรณศิริ (2540. หน้า 103 – 107) ได้กล่าวถึงทฤษฎีหน้าที่นิยมไว้ดังนี้ หน้าที่นิยมหมายถึงการตีความพฤติกรรมใดๆ ที่มนุษย์คิดขึ้นมาปฏิบัติตามๆ กันมาจนเป็น ขบวนการและสถาบันล้วนแต่มีหน้าที่ตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งสิ้น มันมีหน้าที่ในสังคมเสมอ สมาชิกในสังคมจึงนิยมประพฤติปฏิบัติ แนวการศึกษาทางด้านหน้าที่ นิยมเหมาะสมและสะดวกมากสำหรับการศึกษาและความเข้าใจในพฤติกรรมระดับพื้นฐาน หรือ พฤติกรรมของคนในสังคม เพราะว่ามันอธิบายพฤติกรรมของคนได้ว่า คนเราจะทำอะไรได้นั้นก็ทำ เพราะความจำเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง ทฤษฎีหน้าที่นิยมนี้ช่วยให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงพฤติกรรมอัน ก่อให้เกิดสถาบันต่างๆ ในสังคมของมนุษย์ ตลอดจนจรรยาบรรณ และระดับความเจริญของสถาบัน เหล่านั้น ซึ่งก็คือวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งๆ นั้นเอง

สนธยา พลศรี (2545. หน้า 77-169) ได้กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างทางสังคมไว้ว่า แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างระบบสังคมกับระบบวัฒนธรรม ระบบสังคมกับระบบวัฒนธรรม จะต้องทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ระบบวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดค่านิยมของ วัฒนธรรม ระบบสังคมเป็นตัวกำหนดวิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายของค่านิยมตัวอย่างเช่น ถ้าบุคคล มีค่านิยมว่าเป้าหมายของชีวิต คือ ความสุข ความสำเร็จ ความมั่นคง เกียรติยศ ชื่อเสียง ระบบ สังคมจะเป็นตัวกำหนดวิถีทางที่จะนำไปสู่ค่านิยมนี้ เช่น บุคคลจะต้องมีความอดทน มีความขยัน ในการประกอบอาชีพ เป็นต้น ถ้าหากระบบสังคมและระบบวัฒนธรรมประสานสัมพันธ์กันอย่างดี แล้ว บุคคลก็จะยอมรับทั้งค่านิยมของสังคมและวิถีทางที่จะนำไปสู่ค่านิยม แต่ถ้าระบบทั้งสองไม่ ประสานกัน จะทำให้เกิดปัญหา

3.3 ทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2543. หน้า 121 – 133) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการกระทำ ระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ไว้ดังนี้ ทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ช่วยทำให้ความรู้ เกี่ยวกับมนุษย์และสังคมครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น จะสังเกตได้ว่า ในการกระทำระหว่างกันทาง สังคมนั้น จะต้องมีการใช้สัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งสื่อความหมายระหว่างกัน มนุษย์จึง คัดเลือกเก็บรักษาการกระทำระหว่างกัน ที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันซึ่งส่งผลให้มีชีวิตอยู่ รอดด้วยเขาไว้ ขณะเดียวกันก็สละละทิ้งการกระทำระหว่างกันที่ไม่ส่งเสริมความสัมพันธ์เช่นนั้น ที่นำไปเสีย ดังนั้นการกระทำระหว่างกันทางสังคมจึงต้องเป็นการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์

3.4 ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม

สนธยา พลศรี (2545 หน้า 182 – 183). ได้กล่าวถึงทฤษฎีการควบคุมทางสังคมไว้ว่า ทฤษฎีการควบคุมทางสังคมเป็นทฤษฎีหนึ่งที่เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคมด้วยการควบคุมทางสังคม มุ่งเน้นให้สมาชิกแต่ละคนประพฤติตามระเบียบข้อบังคับ หรือบรรทัดฐานทางสังคม การควบคุมทางสังคมเป็นการป้องกันไม่ให้อาชีพละเมิดบรรทัดฐานทางสังคมหรือมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากปกติ

3.5 ทฤษฎีแรงจูงใจทางสังคม

รศ. ดร. ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545, หน้า 175-183) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีแรงจูงใจทางสังคมไว้ว่า แรงจูงใจทางสังคม ที่สำคัญมี 3 อย่าง คือ

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความต้องการความสำเร็จที่จะแข่งขันเอาชนะเกณฑ์มาตรฐาน คนที่มีแรงจูงใจชนิดนี้มักชอบที่จะทำงานให้ดีขึ้น ทำงานให้สำเร็จอย่างพิศดารหาทางก้าวหน้าในหน้าที่ตน และมีความรู้สึกที่พึงใจกับการเรียกร้องหาความสำเร็จเสมอ

แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ หมายถึง ความต้องการความอบอุ่นใจจากการมีสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น คนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์สูงมักมีพฤติกรรมออกมาในลักษณะชอบการสนทนา ชอบงานเลี้ยง เพราะเป็นคนประเภทนี้ มักให้ความสนใจแก่การให้ความสนับสนุนทางอารมณ์แก่ผู้อื่น เช่น การปลอบใจผู้อื่น เป็นต้น

แรงจูงใจใฝ่อำนาจ หมายถึง ความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นและความต้องการที่จะควบคุมผู้อื่นให้อยู่ในอำนาจของตน

สร้อยตระกูล (ดิทยานนท์) อรรถมานะ (2545, หน้า 90 – 122) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีแรงจูงใจไว้ว่า ทฤษฎีการจูงใจนั้นมีมากมายหลายทฤษฎีด้วยกัน โดยมีความแตกต่างกันมากมาย เป็นไปในทำนองเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีการจูงใจนั้นจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ

กลุ่มทฤษฎีที่เน้นเนื้อหาการจูงใจ เป็นกลุ่มที่พยายามบ่งชี้หรือกำหนดว่าอะไรเป็นเหตุให้มนุษย์สร้างและรักษาพฤติกรรมนั้นไว้ สามเหตุที่นี้อาจจะเนื่องมาจากสภาพภายในตัวบุคคลหรือสภาพแวดล้อมของการทำงาน สำหรับสาเหตุที่เกิดจากตัวบุคคลได้แก่ความต้องการต่างๆ ซึ่งจะมาสร้างแรงขับต่างๆ รวมถึงการบ่งชี้ว่า ความต้องการหรือแรงขับต่างๆ นั้นมีการจัดลำดับอย่างไร

กลุ่มทฤษฎีที่เน้นกระบวนการของการจูงใจ กลุ่มนี้จะเน้นกระบวนการให้ความสำคัญกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิด ซึ่งจะมีส่วนในการจูงใจให้บุคคลเกิดพฤติกรรมเป็นอย่างมาก

กลุ่มทฤษฎีการเสริมแรงใจ กลุ่มการเสริมแรงนี้เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ ประเด็นที่สำคัญในเรื่องนี้คือ พฤติกรรมนั้นอาจจูงใจให้มุ่งสร้างวัด โดยนัยนี้นักบริหารจึงปรับใช้ ทฤษฎีโดยการกำหนดรางวัล หรือการลงโทษที่เหมาะสมมากกว่าที่จะวิเคราะห์ถึงแรงจูงใจหรือ ความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน เรื่องนี้เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกฎแห่งกรรม

ถวิล ธำราโกชน (2532, หน้า 67 – 82) ได้กล่าวถึงทฤษฎีแรงจูงใจไว้ว่า พฤติกรรมของ มนุษย์ที่แสดงออกมานั้น จะต้องมียุทธศาสตร์เป็นตัวกระตุ้นอยู่เบื้องหลัง ซึ่งตัวกระตุ้นที่สำคัญ อันหนึ่งได้แก่แรงจูงใจ แรงจูงใจเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ ที่จะทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จ และได้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีแรงจูงใจไว้ด้วยว่า

ทฤษฎีลำดับขั้นพัฒนา เป็นทฤษฎีลำดับขั้นของความพึงพอใจในความต้องการของ บุคคล

ทฤษฎีเร้าอารมณ์ เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงความสำเร็จในการทำงานของบุคคล โดยใช้หลัก ความเชื่อทางจิตวิทยา โดยเชื่อว่า อารมณ์เป็นความรู้สึกของจิตที่จะเป็นตัวมาเร้าประสาทต่างๆ ให้แสดงพฤติกรรมออกมา ซึ่งการแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นจะเป็นตอบสนองความพึงพอใจของเขา และพยายามหลีกเลี่ยงการกระทำที่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีผู้วิจัยเกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวจีนไว้ดังนี้

4.1 กัญฉฐิณี มานะกิจ และคณะ (2547, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความเชื่อเรื่องอำนาจ เหนือธรรมชาติของชาวไทยเชื้อสายจีน ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ สรุปได้ว่า จากการวิจัยพบว่า ความเชื่อทั้ง 4 ซึ่งได้แก่ การบูชาเทพเจ้า เครื่องรางของขลัง การเลือกทำเล การค้า และการตกแต่งร้าน มีความเชื่อมโยงกันโดยที่เริ่มต้นจากการที่ครอบครัวบูชาเทพเจ้า เมื่อมีความเชื่อในองค์เทพเจ้ามากขึ้น ก็เริ่มที่จะหาสิ่งที่เป็นมงคลต่างๆ มาไว้บูชา จึงทำให้เกิดการเสาะแสวงหาเครื่องรางของขลังมาไว้บูชา จึงเกี่ยวพันไปกับการเลือกทำเลที่ตั้งทำเลการค้าขายที่เหมาะสม ต่อจากนั้น จึงสืบเนื่องไปถึงความเชื่อเรื่องการตกแต่งร้านให้สวยงามเป็นระเบียบและ ดึงดูดความสนใจของลูกค้า

4.2 ขรรค์ชัย อกิสุภาพ (2547. หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความเชื่อเกี่ยวกับศาลเจ้าใน เขตเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สรุปได้ว่า ความเชื่อจำแนกออกเป็น 2 ส่วน คือ ความเชื่อเกี่ยวกับอาคารศาลเจ้า และความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าประจำศาล ความเชื่อเกี่ยวกับ อาคารศาลเจ้าได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับรูปแบบการก่อสร้าง และส่วนประกอบของศาลเจ้าปูนถ้ำกึ่ง มีความเชื่อว่าการก่อสร้างนั้นเป็นไปตามประเพณีที่สืบต่อกันมา ความเชื่อเกี่ยวกับรูปแบบการ ก่อสร้าง และส่วนประกอบของศาลเจ้าไปอันเตียน ซึ่งสร้างด้วยความศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเกี่ยวกับรูปแบบการก่อสร้างและส่วนประกอบของศาลเจ้าตั้งแข่งอ่อง สร้างขึ้นเพื่อเป็น ศาลเจ้าประจำตระกูลของตน ความเชื่อเกี่ยวกับรูปแบบการก่อสร้างและส่วนประกอบของศาลเจ้า สำลั่งเตียนกวนแตกุน โดยมีความเชื่อในเรื่องความซื่อสัตย์ ซื่อตรง และความกล้าหาญ ความเชื่อ เกี่ยวกับรูปแบบการก่อสร้างและส่วนประกอบของศาลเจ้าแม่ทับทิม สร้างด้วยความศรัทธาใน ความศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าประจำศาลเจ้าจีน ได้แก่ เทพเจ้าประจำศาลปูนถ้ำกึ่ง โดย มีความเชื่อว่าเป็นเทพเจ้าท้องถิ่น เทพเจ้าประจำศาลเจ้าไปอันเตียน เชื่อว่าผู้ที่บูชามีความสุข ความ เจริญ เทพเจ้าประจำศาลตั้งแข่งอ่องเพื่อบูชาความดีและความกตัญญูกตเวที เทพเจ้าประจำศาล เจ้าสำลั่งเตียนกวนแตกุนเชื่อว่าจะมีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง และความกล้าหาญ และเทพเจ้าประจำ ศาลเจ้าแม่ทับทิมเชื่อว่าเป็นผู้ปกครองสายแม่น้ำและผู้คนที่สำคัญทางน้ำ ความเชื่อต่างๆ เหล่านี้ได้ มีการสืบทอดกันมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นสิ่งที่ปลูกฝังให้ชาวไทยเชื้อสายจีน และผู้ที่ เกี่ยวกับศาลเจ้าจีนเป็นผู้ที่คุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม

4.3 ชะลอ บุญชุ่ม (2532. หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมของ ชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา สรุปได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอ เมืองสงขลา มีความเชื่อในเรื่องวิญญาณ มีทั้งวิญญาณเทพเจ้าหรือเซียน วิญญาณบรรพบุรุษและ วิญญาณทั่วไป ความเชื่อเกี่ยวกับชาติภพ ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ได้แก่ เครื่องรางของขลัง และโชคลาง ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ได้แก่ฤกษ์ยาม และโชคละตา ความเชื่อดังกล่าวมี ลักษณะผสมผสานระหว่างไสยศาสตร์โหราศาสตร์จากศาสนาเต๋า นอกจากนั้นความเชื่อที่ปรากฏ ในพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน กลุ่มดังกล่าวจะประกอบด้วย วัฒนธรรมอื่นๆ 3 ประการ คือ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศิลปะ ลักษณะการแสดงออกทางวัฒนธรรมดังกล่าว เป็นการปฏิบัติเพื่อให้ วิญญาณได้รับความสุขความพึงพอใจ รวมทั้งได้รับความปลอดภัยจากอำนาจเหนือธรรมชาติ ทั้งนี้ เพราะความเชื่อว่าการปฏิบัติต่อวิญญาณอย่างไร พวกเขาก็จะได้รับผลตอบแทนอย่างนั้นด้วย

นอกจากวัฒนธรรมที่แสดงออกในพิธีกรรมดังกล่าวจะมีความหมายในทางสิริมงคลเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ จะมีความหมายที่เกี่ยวกับโชคลาภ วาสนา และอายุยืนทั้งสิ้น

4.4 ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ (ม.ป.ป. หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความเชื่อของศาสนาเต๋า และขงจื้อในประเทศไทย : กรณีศึกษาในจังหวัดนครปฐม สรุปได้ว่า ลักษณะศาสนาและความเชื่อของชาวจีนที่แสดงออกในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ นั้นมีลักษณะผสมผสานความเชื่อหลักศาสนาที่สำคัญ 4 ประการ คือ ความเชื่อในเรื่องการบวงสรวง วิญญาณบรรพบุรุษ ความเชื่อจากศาสนาเต๋า ศาสนาขงจื้อ และพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานและหินยาน ในการประกอบพิธีกรรมบางอย่างปรากฏอิทธิพลความเชื่อของรูปแบบศาสนาทั้ง 4 รูปแบบ ความเชื่อทางศาสนาส่วนใหญ่จะปรากฏในรูปของความเชื่อพื้นบ้านที่นับถือและปฏิบัติต่อกันมามากกว่าที่จะเป็นความรู้ความเข้าใจตามหลักปรัชญาของศาสนา

4.5 ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2532. หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ชาวจีนในอำเภอสองแห่งของจังหวัดยโสธร : กรณีศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี สรุปได้ว่า ชาวจีนในเขตสุขาภิบาลทรายมูลและสุขาภิบาลกุดชุมพัฒนา จังหวัดยโสธร ปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สืบเชื้อสายจากรุ่นลูก หลานและเหลน มาจากบรรพบุรุษที่อพยพมาจากเมืองจีนที่เติบโตขึ้นในสภาพแวดล้อมที่ต่างจากบรรพบุรุษ ความเชื่อทางศาสนาที่กลืนกลายแล้ว ความใกล้ชิดติดต่อ และการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างชาวไทยและชาวจีน การแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้หลายด้านด้วยกัน สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชุมชนทั้งสองแห่งซึ่งมีอัตราที่ไม่แตกต่างกันนัก ชาวจีนในชุมชนทั้งสองแห่งได้เลือกปฏิบัติและไม่ปฏิบัติในพิธีกรรมต่างๆ และแต่ละพิธีกรรมที่ปฏิบัตินั้น ก็ปฏิบัติไม่ครบทุกขั้นตอน มีการย่อใน การปฏิบัติและยังรับเอาวัฒนธรรมไทย ไทยอีสาน และอื่นๆ เข้าประพติดปฏิบัติกับวัฒนธรรมจีนด้วย บทบาทชาวจีนในชุมชนทั้งสองแห่ง จะดำเนินการธุรกิจการค้าเป็นหลักและการช่วยเหลือกันในหมู่เครือญาติ และเพื่อน

4.6 ประภาวดี จตุวิริยะพรชัย (2538. หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวจีนกลุ่มต่างๆ ในจังหวัดพิษณุโลก สรุปได้ว่า ความเชื่อของชาวจีนกลุ่มภาษาต่างๆ ในจังหวัดพิษณุโลก มีความเชื่อพื้นฐานมาจากความเชื่อดั้งเดิม การเคารพบรรพบุรุษ วิญญาณ สวรรค์ กับลัทธิขงจื้อผสมกับพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานจึงบูชาเจ้าแม่กวนอิม เจ้าพ่อกวนอู เจ้าแม่ทับทิม ติ๋จู่

เอี้ยะ แปดเขียนและฮก ลก ซิว โดยบูชาเป็นประจำทุกวัน และเมื่อถึงเทศกาลประจำปีจะไปไหว้ตาม
สมาคมและศาลเจ้าต่างๆ พิธีกรรมที่ยังปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันคือ ตรุษจีน แข็งเม้ง สารทจีน ไหว้
พระจันทร์ กินเจ้ แต่งงาน แหย็ด กงเต็ก แต่รูปแบบการปฏิบัติตามพิธีกรรมเปลี่ยนแปลงไปคือ ไหว้
พระจันทร์ กับกงเต็ก ปฏิบัติตามความเชื่อน้อยลง เนื่องจากพิธีกงเต็กใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมาก

4.7 พณิดา พุ่มเอี่ยม (2538 หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ประเพณีไหว้พระจันทร์ของชาว
ไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา สรุปได้ว่า ประเพณี
ไหว้พระจันทร์ของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองหาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มี
ขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 (ตามปฏิทินจีน) ของทุกปี จำแนกได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการ
ก่อนวันไหว้พระจันทร์ และขั้นตอนปฏิบัติในวันไหว้พระจันทร์ ในขั้นเตรียมการก่อนการไหว้พระจันทร์ จะ
มีการเตรียมอาหารและสิ่งของเครื่องใช้ในการจัดโต๊ะประกอบพิธี การตกแต่งบ้านเรือนและการจัด
สถานที่ในการประกอบพิธี การจัดเตรียมเสื้อผ้าอาภรณ์ การจัดโต๊ะประกอบพิธี และการบอกกล่าว
ญาติพี่น้อง ส่วนขั้นตอนการไหว้พระจันทร์มี 2 ขั้นตอน คือ การปฏิบัติขณะประกอบพิธี ซึ่งจำแนก
ตามลักษณะการปฏิบัติได้เป็น 3 ส่วน คือ ผู้ประกอบพิธี การไหว้ และในระหว่างการประกอบพิธี ผู้
ประกอบพิธีจะไม่บังคับหรือกำหนดว่าใครจะต้องเป็นผู้ประกอบพิธีก่อนหรือหลัง ส่วนใหญ่จะเป็นผู้
อาวุโสประกอบพิธีก่อน การไหว้จะมี 2 ลักษณะ คือ การนั่งไหว้ และการยืนไหว้ ที่นิยมคือการนั่ง
ไหว้ ในระหว่างการประกอบพิธีจะมีการละเล่นดั้งเดิมของชาวจีนเนื่องกับประเพณีไหว้พระจันทร์
ของชาวไทยเชื้อสายจีน ได้แก่ การละเล่นโคมไฟ การแสดงการร้องรำทำเพลง การจัดขบวนแห่มังกร
และขบวนแห่สิงโต และการละเล่นการจัดโต๊ะประกอบพิธีเพื่อประกวด เป็นต้น การปฏิบัติหลังการ
ประกอบพิธีซึ่งจำแนกตามลักษณะการปฏิบัติออกเป็น 2 ลักษณะ คือ สิ่งของที่ใช้ประกอบพิธี
รับประทานได้ และสิ่งที่ใช้ประกอบพิธีรับประทานไม่ได้ สิ่งของในการประกอบพิธีที่รับประทานได้ผู้
ประกอบพิธีจะนำไปให้คนในครอบครัว ญาติ ได้รับประทานกันเพื่อเป็นสิริมงคลแต่ตัวเอง และ
สิ่งของที่รับประทานไม่ได้ ได้แก่ กระดาษเงินกระดาษทอง ชุดเจ้าแม่ ผู้ประกอบพิธีจะนำไปเผาเพื่อ
นำถวายต่อเทพเจ้า ส่วนชุดเครื่องแป้งพร้อมกระจกผู้ประกอบพิธีจะนำไปใช้ภายในครอบครัวเพื่อ
เป็นสิริมงคลต่อไป ประเพณีการไหว้พระจันทร์ของชาวไทยเชื้อสายจีนในท้องถิ่นนี้มีความเกี่ยวข้องกับ
วัฒนธรรมด้านต่างๆ ได้แก่ วัฒนธรรมด้านความเชื่อ วัฒนธรรมด้านอาหารการกิน วัฒนธรรม
ด้านการแต่งกาย และวัฒนธรรมด้านการละเล่น วัฒนธรรมแต่ละด้านที่กล่าวมานี้ได้สะท้อนให้เห็น
ถึงวิถีชีวิตส่วนหนึ่งของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

4.8 วิรัตน์ แก้วแท่น (2537. หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การศึกษาประเพณีกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีน ในอำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง สรุปได้ว่า หลังจากที่ชาวจีนฮกเกี้ยนกลุ่มหนึ่งได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านท่าจีน เมื่อประมาณ 150 ปีที่ผ่านมา และได้ร่วมกันจัดงานกินเจขึ้นเป็นครั้งแรกที่วัดปอนด์ หรือวัดประสิทธิ์ชัยฝนปัจจุบัน โดยกำหนดเอาวันขึ้น 15 ค่ำถึงขึ้น 9 ค่ำเดือน 9 ทางจันทรคติของจีน ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติ 3 ขั้นตอน คือ ก่อนวันประเพณี วันประเพณี และหลังวันประเพณี โดยมีการเตรียมบุคคล สถานที่ ศาลเจ้า เครื่องใช้ในครัว เครื่องใช้ในพิธีกรรม ในวันก่อนประเพณี สำหรับวันประเพณีมีขั้นตอนการปฏิบัติได้แก่ พิธียกเสาเต็งโก พิธีโยกุน พิธีอัญเชิญพระเง็กเขียนฮ่องเต้ และพระกิวอ่องใต้เต้มาเป็นประธาน และพิธีส่งพระเง็กเขียนฮ่องเต้ และพระกิวอ่องใต้เต้กลับสู่สวรรค์ ส่วนวันหลังประเพณี มีพิธีการยกเสาเต็งโกลงและพิธีเลี้ยงทหารในปัจจุบัน บางศาลเจ้าจะเพิ่มขั้นตอนเสริมเข้าไป เช่น พิธีเทกระดาษ พิธีงเด็ก รวมทั้งการแสดงอภินิหารต่างๆ ได้แก่ การลุยไฟ การทำร้ายร่างกาย ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีปรากฏวัฒนธรรมด้านต่างๆ เช่น วัฒนธรรมการกิน การแต่งกาย การละเล่น การใช้ภาษา ความเชื่อ การท่องเที่ยว และวัฒนธรรมร้านค้าที่เป็นสิ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตของสังคมชาวไทยเชื้อสายจีน ในอำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง

4.9 สงบ เมฆาอภิรักษ์ (2537. หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความเชื่อในพิธีกรรมการเข้าทรงของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา สรุปได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ มีความเชื่อที่ว่า วิญญาณมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ยกย่องวิญญาณของวีรบุรุษ ผู้ประกอบคุณงามความดีต่อประเทศชาติต่อสังคม จำแนกวิญญาณออกเป็น 4 กลุ่ม คือ วิญญาณที่ได้จากเทพหรือเซียน วิญญาณที่ได้จากคน วิญญาณที่ได้จากสัตว์ และวิญญาณที่ได้จากผีเปรต วิญญาณที่ได้จากเทพหรือเซียน จำแนกออกเป็น 4 ประเภท คือ เซียนปี่สาว เซียนมนุษย์ เซียนเจ้า เซียนสวรรค์ สำหรับเซียนเจ้าและเซียนสวรรค์จำแนกเป็น 4 กลุ่มคือ เทพเจ้าชั้นต่ำ เทพเจ้าชั้นรอง เทพเจ้าชั้นสูง และเทพเจ้าชั้นสูงสุด วิญญาณที่ได้จากคน มีความเชื่อว่า วิญญาณมีสภาพหลายระดับ คือ ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นสูง มีโลกของวิญญาณ วิญญาณในโลกทิพย์ มนุษย์สามารถติดต่อกับวิญญาณได้ วิญญาณติดต่อกับมนุษย์ได้ วิญญาณมี 2 ประเภทคือ วิญญาณมารดา และวิญญาณมาร้าย วิญญาณที่ได้จากสัตว์เชื่อว่า สัตว์ที่มีวิญญาณและสัตว์ที่เป็นศิริมงคล และเกี่ยวข้องกับพิธีการเข้าทรง มี 2 ชนิดด้วยกันคือ มังกร สิงโต วิญญาณที่ได้จากผีเปรต เชื่อว่าเป็นวิญญาณที่ระเห่ร่อน เป็นวิญญาณร้าย ซึ่งเนื่องมาจากไม่มีญาติ หิวโซ จึงได้กระทำการในสิ่งที่เลวร้าย และเชื่อว่ามืออยู่จริง ความเชื่อเกี่ยวกับร่างทรง เชื่อว่าสามารถติดต่อกับวิญญาณ วิญญาณติดต่อกับร่างทรงได้ เป็น

บุคคลที่ได้รับเลือกจากวิญญาณ แลเป็นสื่อวิญญาณ ร่างทรงจำแนกออกเป็น ร่างทรงที่ไม่มีศาล หรือประจำเทศกาล ความเชื่อเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ เชื่อว่าวิญญาณสามารถกระทำการใดก็ได้หลาย ประการโดยผ่านร่างทรง เช่น ช่วยรักษาโรคมัย เป็นที่ปรึกษาเมื่อประสบความล้มเหลว สามารถ สะเดาะเคราะห์ได้ สามารถหายทักดวงชะตาราศี สามารถให้ฤกษ์ยามในการเปิดกิจการใหม่

4.10 สุรีย์ บัณฑุชัย (2538. หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ประเพณีกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดพิษณุโลก สรุปได้ว่า ประเพณีการกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดพิษณุโลก มีความสัมพันธ์กับความเชื่อในด้านต่างๆ ได้แก่ ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า อันนำไปสู่การประกอบพิธีกรรมต่างๆ คือพิธีเชิญเทพเจ้า พิธีส่งเทพเจ้า พิธีการไหว้เทพเจ้าประจำทิศเหนือและทิศใต้ และพิธีไหว้เทพเจ้าในวันขึ้น 3 ค่ำ 6 ค่ำ และ 9 ค่ำ ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณที่ยังคงอยู่แม้ว่าจะตายจากโลกนี้ไปแล้ว แต่วิญญาณจะไปนรก สวรรค์ ตามผลกรรมของตนและวิญญาณเอง ใช้สิ่งของ เช่นเดียวกับเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ รวมทั้งความเชื่อมั่นในคุณธรรมด้านความกตัญญูกตเวทิตาจึงทำให้เกิดพิธีกรรมเทวระจาดเป็นพิธีกรรมทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษ ความเชื่อในกุศลผลบุญที่จะนำความสุขสมหวังในสิ่งที่ปรารถนาในปัจจุบัน และการได้ไปสวรรค์เมื่อตายไปแล้วเป็นเบื้องต้น จึงทำให้มีพิธีกรรมเกี่ยวกับการทำทาน และการปล่อยสัตว์ทั้งหลาย และการนิพพานในที่สุด ความเชื่อด้านสุขภาพซึ่งเป็นการเชื่อเชิงวิทยาศาสตร์ว่าการกินเจจะทำให้สุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง เพราะอาหารเจเป็นอาหารที่ปรุงจากผักและผลไม้ที่มีคุณประโยชน์ทั้งยังเป็นผลดีต่อระบบย่อยอาหารและระบบขับถ่ายของร่างกาย และมีผลทำให้สุขภาพจิตของผู้ที่กินเจดีขึ้น มีแต่ความเมตตาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้สังคมสงบสุข ประเพณีการกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดพิษณุโลก เป็นประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของสังคมชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดพิษณุโลกได้เป็นอย่างดี

4.11 สมบูรณ์ สุขสำราญ (2530. หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนชาวจีน ในเขตทรงวาดและลำเพ็ง สรุปได้ว่า ชาวจีนโพ้นทะเลที่อยู่ในประเทศไทยปัจจุบันเป็นชาวจีนรุ่นที่ 3 หรือรุ่นหลาน รุ่นปู่ที่อพยพมาจากแผ่นดินใหญ่จีน ชาวจีนเหล่านี้เติบโตขึ้นในสภาพแวดล้อมที่มีความเชื่อทางศาสนาที่มีความแตกต่างจากความเชื่อทางศาสนาของคนรุ่นปู่ย่าตายาย เพราะเป็นความเชื่อทางศาสนาที่รุ่นบิดาได้ผสมกลมกลืนระหว่างความเชื่อในพระพุทธศาสนา การบูชาบรรพบุรุษ ลัทธิเต๋าขงจื้อและการถือเจ้า เมื่อตกมาถึงรุ่นบุตรหลานสภาพสังคมไทยได้มีความเปลี่ยนแปลงไปมากชาวจีนรุ่นบุตรหลานพยายามที่จะมีการศึกษาใน

ระบบโรงเรียนไทยแทนโรงเรียนจีน ที่นิยมกันในรุ่นบิดามารดา การอบรมกลมเกลียวในสถาบันการศึกษาไทยของชาวจีนรุ่นบุตรหลานประกอบกับการเรียนรู้ทางสังคมของชาวจีนรุ่นบิดามารดา มีผลต่อการกลืนกลายความเชื่อทางศาสนาดั้งเดิมของชาวจีน ดังจะเห็นได้จากชาวจีนนิยมเข้าวัดไหว้พระปฏิมา ที่บ้านมีหิ้งพระ ห้อยสร้อยคอที่เลี่ยมพระองค์เล็กๆ นิยมการทำบุญตักบาตร ชาวจีนบางส่วนอุปสมบทเป็นพระภิกษุและฉาบฉวยปฏิบัติพบบรรพบุรุษแทนการทำางเด็ก และสร้างฮวงซุ้ย

4.12 สมพงษ์ สุกใส (2535. หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จากจิตกรรมฝาผนังศาสนสถานจีน สรุปได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีความเชื่อเกี่ยวกับจิตกรรมฝาผนังศาสนสถานจีนและสามารถแบ่งความเชื่อออกได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับการมีอายุยืน ชาวไทยเชื้อสายจีน เชื่อว่า จิตรกรรมศาสนสถานจีนเหล่านี้ เป็นสัญลักษณ์ให้มีอายุยืน เช่น ไม้ ท้อ น้ำเต้า เบญจมาศ แดงโม เทพชิว ฯลฯ ความเชื่อเกี่ยวกับความสุข ร่มเย็น จิตรกรรมฝาผนังที่เป็นสัญลักษณ์อวยพรให้มีความร่มเย็น ได้แก่ หงส์ กิเลน แอปเปิล ดอกมะลิ เจ้าแม่กวนอิม ฯลฯ ความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจศักดิ์ จิตรกรรมฝาผนังที่เป็นสัญลักษณ์อวยพรให้มีอำนาจศักดิ์ ได้แก่ มังกร เสือ 18 อรหันต์ เหง้าเจีย กวนอู เทพลก ฯลฯ ความเชื่อเกี่ยวกับการมีบุตรหลานสืบตระกูล จิตรกรรมฝาผนังที่เป็นสัญลักษณ์อวยพรให้มีบุตรหลานสืบตระกูล ได้แก่ ทับทิม ลำไย บัว พุทรา น้ำเต้า ฯลฯ และความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งป้องกันอันตราย และขจัดภัยสิ่งชั่วร้าย จิตรกรรมฝาผนังที่เป็นสัญลักษณ์การป้องกันอันตรายและขจัดสิ่งชั่วร้าย ได้แก่ ปิ๊ยก้วย ปิ๊ยก๊วย เทวดาทั้ง 4 ทหารที่บานประตู เหมย ฯลฯ

4.13 อรรถรัตน์ ชัยรัตน์ (2531 หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง วรรณกรรมประกอบพิธีลุยไฟของชาวจีนไหหลำในจังหวัดพิษณุโลก : การวิเคราะห์ในแนวหน้าที่นิยม สรุปได้ว่า ถ้อยคำที่ปรากฏในบทสวดอันเป็นวรรณกรรมประกอบประเพณีลุยไฟของชาวจีนไหหลำในจังหวัดพิษณุโลก เป็นถ้อยคำที่กล่าวถึงเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อเป็นการเสริมสร้างกำลังใจและสร้างความเชื่อมั่นว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้จะช่วยให้ การลุยไฟเป็นไปอย่างปลอดภัย ตลอดจนเพื่อความป็นสิริมงคลแก่ตน อันจะนำมาซึ่งการอำนวยความสุข ความมั่งคั่งสมบูรณ์ตลอดจนความสมปรารถนาทุกประการให้แก่ผู้ที่เข้าร่วมในพิธีกรรมทุกคน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดตราที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยจะได้นำมาปรับใช้เป็นแนวความคิด และการศึกษาวิเคราะห์ถึงความเชื่อ เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

จากที่ผู้รู้และนักวิชาการได้กล่าวถึงความเชื่อมาแล้วนั้นสรุปได้ว่า ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับที่แสดงถึงศรัทธาในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ว่ามีพลังและอำนาจเหนือธรรมชาติที่จะบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายได้ แม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงความเชื่อหมายถึงการยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีอยู่จริง และมีอำนาจที่จะบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ แม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มชน ความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีนจะเน้นหนักไปในทางความเชื่อด้านวิญญาณ โดยเฉพาะธรรมชาติและวิญญาณบรรพบุรุษทั้งนี้เพราะชาวจีนมีความผูกพันกับครอบครัวและธรรมชาติมาก ดังนั้น เมื่อเกิดความเดือนร้อนก็คิดว่าวิญญาณเหล่านั้นลงโทษหรือบันดาลให้เกิดขึ้น ผลสืบเนื่องมาจากตนเองหรือสมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตนไม่เหมาะสมหรือไม่ถูกต้องต่อวิญญาณดังกล่าว เมื่อได้รับความสุขก็จะเซ่นไหว้เพื่อขอบคุณ

การจัดประเภทความเชื่ออาศัยหลักเกณฑ์การจำแนกโดยพิจารณาจากสาเหตุ ดังนี้ เป็นความเชื่อดั้งเดิม หรือศาสนาหลักดั้งเดิมหรืออำนาจจำแนกโดยพิจารณาจากวิธีการปฏิบัติในชีวิตประจำวันของมนุษย์ หรืออาจพิจารณาในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งอื่นๆ เช่น ความเชื่อที่มีต่อมนุษย์ ความเชื่อต่อธรรมชาติ และความเชื่อต่อสิ่งเหนือธรรมชาติความเชื่อต่างๆ เหล่านี้ นั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภทด้วยกันคือ

1. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องไสยศาสตร์ และเครื่องราง
2. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนรก สวรรค์ และวิญญาณต่างๆ เช่น เทพเจ้าต่างๆ วิญญาณบรรพบุรุษ และภูตผีปีศาจ
3. ความเชื่อเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ
4. ความเชื่อเกี่ยวกับของมงคลต่างๆ
5. ความเชื่อด้านประเพณีและพิธีกรรม

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อแนวความคิดและพฤติกรรมของชาวบ้านในกลุ่มที่มีความเชื่อเหมือนกันอย่างลึกซึ้ง เป็นตัวอธิบายให้เหตุผลต่อการกระทำและกิจกรรมทุกประเภทในสังคม เมื่อบุคคลมีความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งย่อมเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการกระทำ หรือพฤติกรรมที่ตอบสนองความเชื่อนั้น และถ้าเปลี่ยนความเชื่อไปจากเดิมพฤติกรรมจะเปลี่ยนไปด้วย และพฤติกรรมเช่นนั้นอาจจะสะท้อนให้สังเกตเห็นได้ในลักษณะของข้อห้าม และข้อปฏิบัติในการ

ดำเนินชีวิตของคนในสังคม อิทธิพลของความเชื่อจึงน่าจะกล่าวได้ว่ามีอิทธิพลในวิถีชีวิตของคนเรา ทางด้าน ดังต่อไปนี้

1. มีอิทธิพลต่อแนวความคิดและครอบคลุมถึงพฤติกรรมทุกด้านของชีวิต และเป็นตัวอธิบายให้เหตุผลต่อการกระทำกิจกรรมทุกประเภทของมนุษย์ นั้นๆ ถ้าความเชื่อเปลี่ยน พฤติกรรมก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย

2. เป็นเครื่องชี้นำในการดำรงชีวิต

3. มีอิทธิพลให้เกิดเหตุจูงใจในการกระทำที่ตอบสนองความเชื่อ

4. มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวปากน้ำโพ ในระดับปัจเจกชน และระดับสังคมสังคม

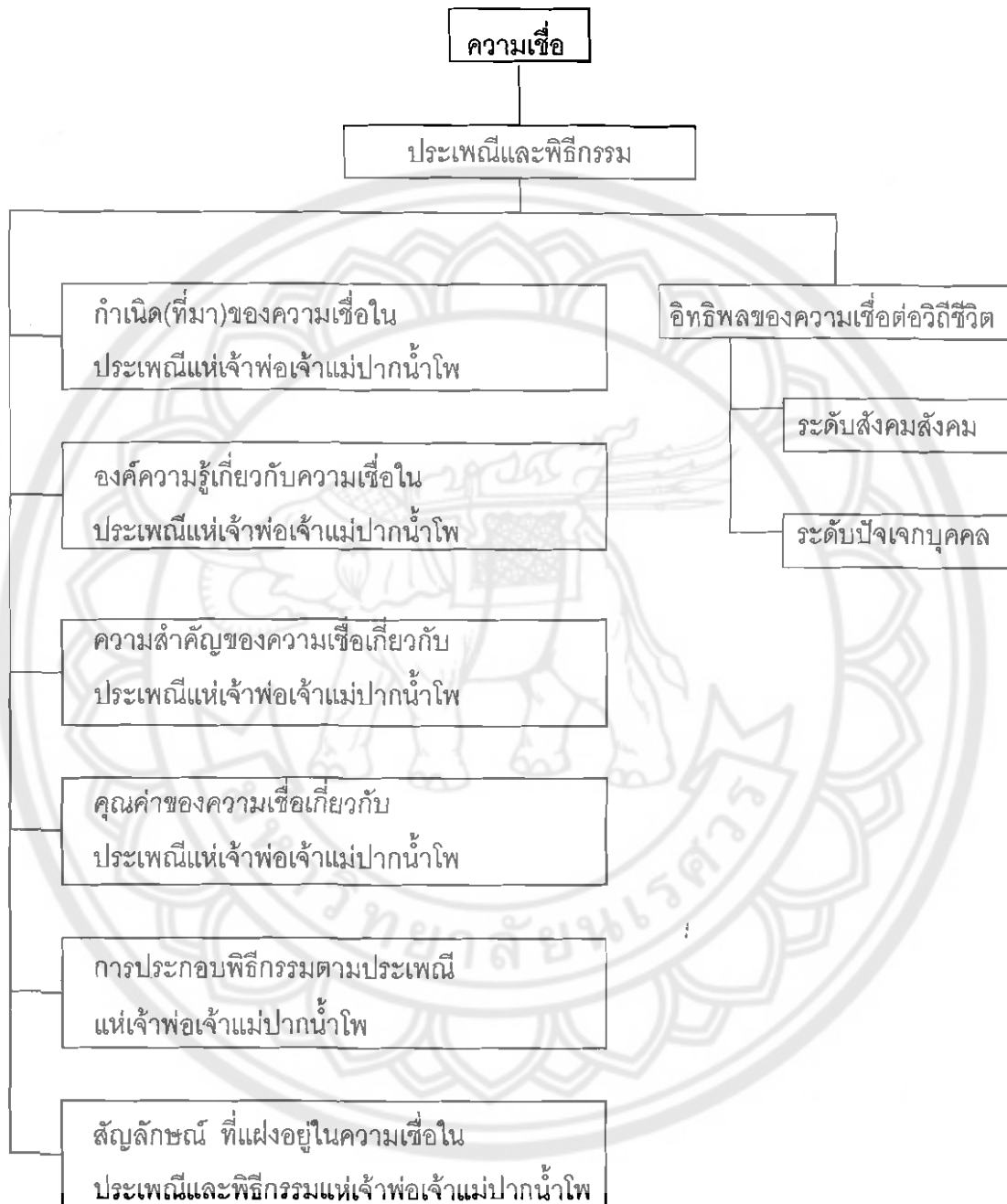

6. กรอบแนวคิด

ภาพ 1 กรอบแนวคิดความเชื่อ

ภาพ 2 กรอบแนวคิดความเชื่อ